CRUCII TALE ÎNCHINĂMU-NE, HRISTOASE, ȘI SFÎNTĂ ÎNVIEREA TA O PREASLĂVIM !

credință
iubire
speranță

PUNCTE CARDINALE

ANUL XVIII
Nr. 4/208
APRILIE
2008
16 PAG. - 3 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINĂ

Circulație în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, GRECIA, FRANȚA, ELVEȚIA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

SFÂNTA LUMINĂ PASCALĂ

O carte de căpătâi din "raftul meu cu minuni de-acasă" este cea în care Episcopul Auxentios al Foticeei, răspunzând parcă îndemnului evanghelic "Îndrăznește!", prezintă miracolul Luminii Sfinte de Paști de la Ierusalim. Este o teză susținută și publicată la Graduate Theological Union, Berkeley, California, și apărută în traducere românească la Editura Deisis din Sibiu (1996). Ediția românească are un prolog al regretatului arhimandrit Ioanichie Bălan, extras din cartea *Mărturii românești la Locurile Sfinte* (Huși, 1986), din care citez:

"De aproape 20 de veacuri, din an în an,, în Sâmbăta Mare, venirea Sfintei Lumini în mod suprafiresc la Mormântul Domnului este o minune dumnezeiască necuprinsă de mintea noastră, despre care s-a scris prea puțin și nici în zilele noastre nu se vorbește cât s-ar cuveni. Este cea mai mare minune văzută în zilele noastre, atât de credincioși, cât și de necredincioși, care uimește toată mintea și dovedește oamenilor, până la sfârșitul veacurilor, că Hristos, Lumina lumii și Mântuitorul sufletelor noastre, a înviat din morți, dăruind tuturor viață veșnică".

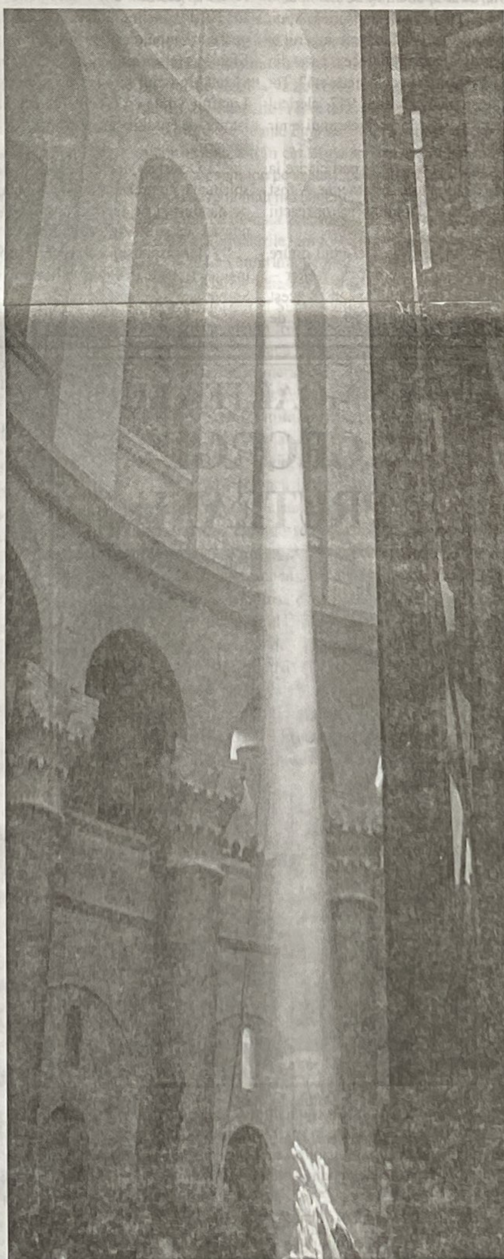
Lucrarea Episcopului Auxentios este prefațată de Episcopul Chrysostomos al Etnei, care face următoarele precizări:

"În fenomenul Luminii Sfinte avem o remarcabilă reminiscență datând din timpul Bisericii nedivizate a Imperiului Romano-Bizantin, a Bisericii celei Una a Vechii și Noii Rome. Istoria ritului ne permite să aruncăm o privire asupra efectelor întristătoare ale Marii Schisme, care au îndepărtat Occidentul creștin de la o pomenire evlavioasă a Învierii lui Hristos. Astăzi acesta este un ritual ortodox prin excelență, dar este în mare măsură și o moștenire lăsată de rădăcinile ortodoxe ale creștinismului. Această moștenire comună s-a pierdut în atitudinea polemică ce îi conduce acum pe cei mai mulți catolici latini și protestanți să considere fascinanta ceremonie drept o păcăleală ori înșelăciune.[...]

Relatarea Episcopului Auxentios despre ritul Luminii Sfinte revelează astfel atât tragedia Marii Schisme, cât și complexitatea consecințelor ei; o complexitate care ne spune încă o dată că, pentru a realiza unitatea creștină în viitor, trebuie să ne adresăm trecutului cu grija, discernământul și smerenia de a ne supune măreției acelei mărturii creștine nedivizate care strălucește în Credința Ortodoxă cu aceeași lumină blândă și strălucitoare ce coboară în fiecare an asupra Mormântului lui Hristos în Ierusalim".

Înainte de prezenta pe scurt cercetarea autorului, vom cita din nou din prologul arhimandritului Ioanichie, care ne descrie Lumina Sfântă a Învierii așa cum a văzut-o cu prilejul unui pelerinaj de Paști la Ierusalim:

"Sf. Mormânt este controlat încă din noaptea Vinerii Mari, după prohod, de câțiva polițiști civili

necreștini – un arab, un turc și unul din partea statului Israel. Ei verifică toate obiectele din interior să nu aibă vreo sursă de foc, verifică lespedea Sfântului Mormânt și controlează corporal pe Arhiereul grec care răspândește vată pe Mormântul Domnului. Apoi se sting toate luminile și se pecetluiește ușa Sfântului Mormânt cu două mai peceți, benzi de pânză albă cu ceară și sigilii la capete, în formă de X. Gardienii rămân de pază la ușa Mormântului până când se aprinde Lumina Sfântă... Procesiunea pentru Vecernia Sâmbetei Mari se formează la sediul Patriarhiei Ortodoxe... La ora 9 dimineața procesiunea pornește spre Biserica Sfântului Mormânt... În biserică, slujitorii, împreună cu Patriarhul, se opresc în fața Sfântului Mormânt pecetluit". Urmează înconjurul bisericii de trei ori, în sunetul clopotelor și în cântările rituale. "Apoi Patriarhul cu toți slujitorii se retrag în altarul bisericii ortodoxe de vizavi și stau în așteptare. Între timp vin diferiți delegați oficiali, autorități locale și bisericești, armene, catolice și copte. Miile de credincioși stau cu felinarele speciale în mâini, să ducă acasă, în țara lor, Sfânta Lumină. Cei mai mulți, însă, țin în mâini câte un mănunchi de 33 de lumânări albe, legate între ele, simbolizând numărul anilor pe care i-a trăit Mântuitorul pe pământ... Fiecare se roagă în tăcere, așteptând cu emoție Lumina Divină. Deodată vin însă câteva sute de arabi ortodocși, foarte evlavioși, dar fanatici; înconjoară Sf. Mormânt, se roagă tare, cu mâinile în sus, se urcă unii pe umerii altora, se agață de pereții baldachinului Sfântului Mormânt, de jur-împrejur, ca albinele pe fagur, și ridică mâinile, cerând Sfânta Lumină: *Doamne, trimite-ne din Cer Lumina!*". Pe la ora 12 Patriarhul este condus în fața Sfântului Mormânt. "Aici este controlat peste tot de polițiști ne-creștini, în prezența reprezentanților oficiali armeni, catolici și copți, să nu aibă vreo sursă de foc. Apoi Patriahul desigilează ușa Sfântului Mormânt prin ruperea peceților și intră în prima încăpere, însoțit, după tradiție, de un arab musulman". Acesta rămâne aici și supraveghează, în timp de Patriarhul intră în a doua încăpere și îngenuchează în fața lespedei Sfântului Mormânt. "Se sting toate lumânările, candelele, luminile. În biserică se face o mare tăcere. Emoția minunii îi cuprinde pe toți... După 15-20 de minute de rugăciune fierbinte, lumea din biserică observă o lumină puternică, precum o scânteie de fulger, coborând în zig-zag din cupola mare a bisericii... Se zice că dacă nu vin arabii să se roage, întârzie venirea Sfintei Lumini... În mulțime se aud glasuri de emoție, în toate limbile. Scânteia dumnezeiască coboară deasupra Capelei Sfântului Mormânt, ca un glob de lumină ce se sfărâmă în mici bucăți, apoi intră înăuntru ca o subțire rază de foc, coboară pe lespedea Mormântului și aprinde vata

(continuare în pag. 2)

(urmare din pag. 1)

răspândită deasupra, care se încarcă de o rouă divină. În această clipă Sfânta Lumină a venit! Minunea s-a săvârşit! Mulţimea aşteată cu nerăbdare Sfânta Lumină, cu mâinile întinse... Patriarhul adună cu mâinile vata aprinsă de o flacără galben-verzuie, care timp de câteva minute nu frige. Apoi pune vata aprinsă în două cupe de aur şi iese în prima încăpere. Aici aprinde două buchete mari de câte 33 de lumânări, în prezenţa musulmanului, iar cupele le dă, pe două ferestre mici, afară, la cei doi diaconi ortodocşi. Aceştia duc o cupă la Sf. Altar, iar pe a doua la Biserica Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena, de la Patriarhie. Apoi Patriarhul iese în faţa Sfântului Mormânt, cu cele două făclii aprinse, şi strigă de trei ori: *Veniţi de luaţi Lumină!...* Toţi credincioşii aprind felinarele şi buchetele de lumânări. Biserica este parcă o flacără vie! Mulţi se ating de flacără cu faţa, cu mâinile, cu hainele, pentru binecuvântare, fără a se arde. Tot acum iau Sfânta Lumină de la Patriarh şi catolicii, armenii şi copţii, ducând-o în altarele lor, unde o păstrează tot anul... La ora 2 după miezul nopţii Liturghia Învierii ia sfârşit".

Lucrarea de doctorat a Episcopului Auxentios cuprinde 7 capitole, începând cu o retrospectivă istorică asupra fenomenului Luminii Sfinte, în care prezintă mărturii din sec. IV şi până în zilele noastre. Citez şi aici câteva.

Eusebiu al Cezareei (sec. IV), Sf. Chiril al Ierusalimului (sec. IV), călugăriţa spaniolă Egeria (sec. IV), Lecţionarul Armean (sec. V), Lecţionarul Georgian (sec. VII), Codicele Patriarhiei Ierusalimului (sec. XII) fac referiri la ceremonia Luminii Sfinte, dar fără a menţiona anume natura ei miraculoasă. Singurele tangenţe cu miraculosul fenomenului le aflăm în mărturiile lui Eusebiu (care descrie transformarea minunată a apei în untdelemn de către Sf. Narcis, în noaptea Paştilor) şi în jurnalul Egeriei (care face precizarea că Lumina nu-i adusă de afară, ci "este luată dinăuntrul grotei").

Începând din sec. IX, mărturiile sunt mai explicite. Astfel, călugărul occidental Bernard, martor al miracolului în anul 870, relatează: "Merită să spunem ce se întâmplă în Sâmbăta Sfântă, la privegherea Paştilor. Slujba începe dimineaţa în această biserică. Apoi, când ia sfârşit, se merge la procesiune, cântându-se *Kirie eleison*, până ce vine îngerul şi aprinde Lumina în candelele care atârnă deasupra Mormîntului. Patriarhul trece o parte din această lumină episcopilor şi restului mulţimii, şi fiecare are Lumina acolo unde stă". Tot din sec. IX încep să dea mărturie şi o serie de autori musulmani. În anul 947, clericul Niketas îi scrie Împăratului Constantin VII Porfirogenetul despre încercarea unui emir furios de a pune capăt (fără succes, desigur) ritului Luminii Sfinte.

În anul 1238, Papa Grigore IX emite o bulă prin care interzice orice participare la ritul Luminii Sfinte, pe care îl condamnă ca pe o fraudă, fără a aduce argumente. A fost prima condamnare oficială a ceremoniei de către Biserica latină şi sfârşitul oricăror reacţii occidentale de simpatie faţă de Lumina Sfântă.

Relatări *pro* şi *contra* autenticităţii Luminii Sfinte nu lipsesc din nici unul dintre secolele care au urmat. Dintre clericii occidentali care au negat miracolul (P. Walter – 1481, F. Suriano – 1524, J. Doubdan – 1651, H. Maundrell – 1696), unii susţin că acest miracol se producea cu adevărat înainte de anul 1244, când Ierusalimul a fost ocupat de musulmani şi până când Biserica Catolică avusese control asupra ceremeniei, după care "lucrarea lui Dumnezeu a căzut în mâinile schismaticilor răsăriteni şi a devenit o impostură şi un truc". O reacţie a Bisericii Ortodoxe la această campanie a fost cea a Patriahului Paisie al Constantinopolului, care, în 1727, a ameninţat cu excomunicarea pe oricine ar împiedica pe credincioşi să facă pelerinaje la Sf. Mormânt, sădind în ei "impietăţi satanice şi distructive, ori necredinţă şi rea-voinţă"...

Alte capitole ale lucrării Episcopului Auxentios analizează ritul Luminii Sfinte din perspectivă teologică şi liturgică.

Un deosebit interes prezintă însă observaţiile finale ale autorului:

"Am privit ritul Luminii Sfinte dintr-o perspectivă... care implică, cel puţin până în sec. IX, apariţia supranaturală a unei flăcări şi diferite imagini de lumină... apariţie legată de manifestările şi imaginile dumnezeieşti din Sf. Scriptură, din mărturia Părinţilor şi din imagistica Luminii a iconografiei pascale ortodoxe... Se iveşte [astfel] o imagine care se detaşează din mărturia istorică, liturgică ori teologică. Ivirea acestei imagini complexe reprezintă modul de teologhisire al Bisericii răsăritene – al descoperirii adevărurilor dumnezeieşti... Deşi multe din relatările de după Marea Schismă sunt marcate de polemică, relatările istorice mai timpurii despre rit sunt libere de astfel de accente şi dau mărturie despre acceptarea lui universală în lumea creştină, cel puţin de după secolul IX, dacă nu şi mai înainte... Mai mult, în îndelungata sa istorie şi în ciuda turbulentelor prefaceri bisericeşti şi politice din Ierusalim, ritul Luminii Sfinte şi-a menţinut consecvent focarul iniţial: *aprinderea minunată a Luminii pascale şi primirea ei cu bucurie de către credincioşi*... Nu numai Lumina pascală este împărţită de preot, ca o imitare directă a ceremonialului din Ierusalim, dar nu este ceva neobişnuit ca Lumina Sfântă să fie luată şi dusă de la Ierusalim în Grecia sau în Europa răsăriteană, pentru a aprinde cu ea candela de priveghere, de la care sunt aprinse apoi lumânările de Paşti ale credincioşilor... La un nivel universal, ritul Luminii Sfinte transcende propria sa istorie şi propriul său caracter. Substanţa lui miraculoasă rezidă în cele din urmă în minunea de care face pomenire... Dacă lumina din mormântul lui Hristos, amintită în relatările scripturistice ale Învierii, este aceeaşi cu Lumina care apare în timpul celebrării ritului Luminii Sfinte (şi eu cred că aceasta este); dacă Lumina Sfântă este aprinsă în mod supranatural (şi eu cred că aşa este); dacă lumina necrată văzută de omul luminat de har este aceeaşi cu cea văzută de cei prezenţi la ceremonia Luminii Sfinte (şi eu cred că aceasta este) – toate aceste probleme nu sunt rezolvate de istorie, de erudiţie sau de ştiinţă. Răspunsul la ele îl oferă, în cele din urmă, însăşi realitatea Învierii".

O scriere deosebită şi prin bogăţia de informaţii, dar mai ales prin încărcătura ei spirituală, nu prea des întâlnită într-o lucrare ştiinţifică, de doctorat. O scriere care ne pune pe gânduri şi ne face să ne întrebăm despre noi înşine, despre credinţa sau necredinţa noastră, ca şi Sf. Apostol Toma, care a crezut numai după ce a văzut...

Iar răspunsul la întrebările noastre nu are cine să ni-l dea mai convingător decât noi înşine, fiecare în taina sufletului său creştin, care se pregăteşte să întâmpine Sfânta Sărbătoare a Învierii Domnului.

Erast CĂLINESCU

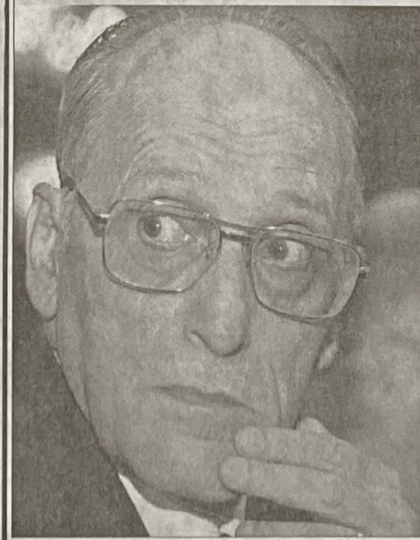
LA MOARTEA LUI GEORGE PRUTEANU

Moartea fulgerătoare a lui George Pruteanu, la numai 60 de ani, în plină vervă polemică şi creatoare, ne-a adus parcă aminte, mai mult decît altele, că nu sîntem decît pînă la o vreme...

Va fi murit „cu zile", zic unii, aruncînd încă o dată vina pe jalnica stare a spitalelor româneşti şi pe indolenţa de-acum proverbială a cadrelor noastre medico-sanitare. Moartea a survenit în seara de joi 27 martie, la Spitalul "Sf. Pantelimon" din Bucureşti, unde fusese internat în urmă cu două zile, pentru o afecţiune cardiacă. Medicul Mircea Ungureanu a declarat că la internare prezentase simptomele unui infarct, cu durere puternică în piept şi greutate respiratorie. A acceptat să rămînă la spital numai la insistenţele neinspirate ale familiei, fiind internat în Secţia de Cardiologie, unde i s-a aplicat imediat "tratamentul specific". Cert este că, la 48 de ore de la internare, George Pruteanu a făcut un infarct extins şi a murit sub nasul "specialiştilor"...

Personaj complex şi surprinzător, fluctuant temperamental şi ideologic, dar intelectual de gust şi bine ancorat în cultură, talentat profesor şi om de televiziune, scriitor elegant şi mare împătimit de limba română, traducător al lui Dante Alighieri şi adversar virulent al "gunoiului" manelist şi al *kitsch*-ului de orice fel, încăpăţînat şi mai mereu perdant în politică (pe linia descendentă PNŢ-PSD-PRM), George Pruteanu n-a fost un om de dreapta, dar a fost un bun român şi o prezenţă publică pregnantă, lăudată şi contestată deopotrivă, pe drept şi pe nedrept. Iritînd şi încîntînd alternativ, nu fără o particulară notă de donquijotism ulcerat, era genul care nu se uită uşor şi care cu timpul devine aproape un factor ambiant.

S-a născut la 15 decembrie 1947, în Bucureşti, cu prenumele George-Mihail. Tatăl lui, Saul Pruteanu, a fost medic şi profesor universitar, iar mama, Sofia Pruteanu, funcţionară. A făcut studii filologice la universităţile din Iaşi şi Bucureşti, iar ulterior a obţinut, paradoxal, un doctorat în filosofie. Îi plăcea să precizeze că n-a fost membru PCR. Începînd din 1972, a scris – printre aventuroase „păcate ale tinereţilor", ca în ţe roman picaresc – articole şi eseuri pentru diverse reviste literare (*Convorbiri literare, Cronica, România literară, Contemporanul* etc.), iar după 1989 şi-a extins activitatea de critic literar la cea de jurnalist de

atitudine (*Expres, Evenimentul Zilei, Dilema, Curentul*, în urmă *România Mare* ş. a.), răspunzînd – mai mult sau mai puţin pertinent, dar niciodată cenuşiu – mai tuturor provocărilor noii lumi româneşti (care-i rămîne în multe privinţe datoare).

Între 1995 şi 1999, a fost realizatorul unui program zilnic de 5 minute despre folosirea corectă a limbii române („Doar o vorbă să-ţi mai spun!"), mai întîi la Tele 7 ABC (1995), apoi la ProTV (1995-1996), iar în urmă la TVR1 (1997-1999, cu o scurtă revenire în 2006).

Un capitol aparte îl constituie prestaţia sa de la catedră (ajuns pînă la gradul de conferenţiar, a predat de-a lungul anilor la Şcoala Superioară de Jurnalistică, la Universitatea Ecologică, la Universitatea "Hyperion" şi la Universitatea „Spiru Haret" din Bucureşti, dar şi la Constanţa sau Bistriţa), care a lăsat urme adînci asupra multor tineri de vocaţie. Cît de îndrăgit şi de creditat era de studenţii săi se poate vedea şi de pe teribilul său blog de pe internet (ce ar fi păcat să nu se mai poată accesa şi *post mortem*, cum pare să se întîmple), probabil unic în România prin extensiunea şi varietatea discuţiilor.

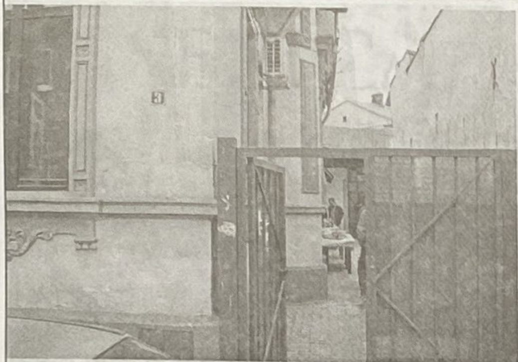
În 1996 a fost ales ca senator de Constanţa al Partidului Naţional-Ţărănesc Creştin şi Democrat, dar a demisionat în 1998. În 2000 a fost ales din nou, de această dată în Bistriţa-Năsăud, ca membru al Partidului Social Democrat. În 2003, a demisionat din PSD şi s-a alăturat oarecum ostentativ Partidului România Mare, candidînd pentru Senat pe listele de la Suceava. În 1997, a introdus un proiect de lege – „Legea Pruteanu" – care cere ca toate textele publice în limbi străine de pe teritoriul României să conţină şi traducerea exactă în limba română. Legea (500/2004) a fost adoptată de Parlament şi promulgată de preşedintele Ion Iliescu în 2004, într-o variantă modificată, care nu conţine sancţiunile prevăzute în proiectul iniţial.

Şi-a publicat în volume principale studii, eseuri şi articole (*Petru Dumitriu: Pactul cu diavolul* – 1995; *Partidul şi partida. Atitudini politice* – 2000; *Cronica unei mari dezamăgiri. O istorie mediatică* – 2000; *Feldeinţa călinesciană. Studiu monografic* – 2001; *Elemente esenţiale de tehnică mediatică* – 2002), dar, din păcate, nu şi traducerea în limba română a *Infernului* dantesc, la care a lucrat peste 20 de ani – mai mult cu sîrg decît cu har – şi care e cunoscută doar în formatul electronic.

Acum, cînd nu mai e, personalitatea sa controversată se profilează parcă mai limpede, atît în unitatea, cît şi în diversitatea ei, lăsînd loc de regret chiar şi celor ce n-au ajuns să-l simpatizeze niciodată (şi printre care mărturisesc cu inima strînsă că m-am numărat).

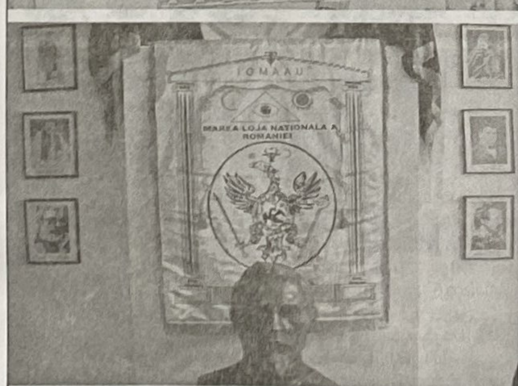
Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească.

Răzvan Codrescu

MASONERIA DE DUMINICĂ

Luna trecută am primit, prin poşta electronică, o invitaţie mai puţin obişnuită (redactată stîngaci, dacă nu chiar agramat): „Duminică orele 13,00 – la Templul Istoric Masonic din Str. Gramont nr. 3 sector 4 Bucureşti, vă invităm la o Conferinţă de presă, ocazie cînd inaugurăm un Magazin Masonic şi deschidem oficial Muzeul şi Biblioteca Masonică a Marii Loji Naţionale a României şi a Centrului Regional de Studii Francmasonice Paris – [?!][1] – urmată de un dineu. Vor fi prezenţi şi Mari Maieştri din alte ţări, precum şi Suveranul Mare Comandor al Supremului Consiliu al Ritului Scoţian Antic şi Acceptat al Franţei, Atotputernicul Frate Huber Greven, care dimineaţa la orele 10,00 va consacra o Lojă de Perfecţie de Grad 14, în cadrul Supremului Consiliu Român al Ritului Scoţian Antic şi Acceptat condus de Atotputernicul Frate Roman Daniel. În speranţa unei cunoaşteri reale în slujba cetăţenilor liberi fiind cu toţii, vă aşteptăm cu drag la aceste evenimente ale căror mesaje, opinii interne şi externe să aibă un ecou pozitiv pentru România în Contextul actual European şi Intercontinental. Vă rog să primiţi întreaga gratitudine" (m-am străduit să reproduc întocmai). Să mă duc? Să nu mă duc?... Curiozitatea era mare, căci nu ştiam despre masoni decît din cărţi şi din presă (unde informaţiile sînt adeseori superficiale şi contradictorii). Pe de altă parte, de mai multă vreme mă bîntuie o întrebare, căreia speram astfel să-i găsesc măcar un început de răspuns: cum poate fi înţeleasă relaţia cu masoneria a unor clerici ortodocşi[2], care mai şi pretind public că nu există nici o contradicţie între linia Bisericii şi cea a masoneriei? Şi am hotărît să mă duc, propunîndu-mi însă să încerc să fac abstracţie de ceea ce ştiu sau cred despre masonerie şi să mă pun, pe cît posibil, în pielea unui observator neutru şi „virgin"...

Pe 23 martie, după Liturghie, bucuros de prima zi însorită de primăvară, o apuc la pas spre adresa din invitaţie. Templul Istoric Masonic din str. Gramont nr. 3 nu-i decît o casă de prăvăliaş înstărit de pe la 1905, cu etaj şi cu o fîşie de curte, străjuită de strania „troiţă" cu simboluri masonice „sfinţită" prin vara anului trecut. Am grijă să trec pragul porţii nu mai tîrziu de ora indicată (13.00) şi aflu în curtea îngustă, unii în picioare, alţii aşezaţi pe nişte bănci lipite de zid, cam o duzină de oameni de presă, majoritatea tineri în blugi şi adidaşi, aşteptînd cuminţi să fie invitaţi înăuntru. Mai în fundul curţii, drepţi, scrobiţi, spînzuraţi de papioane, un grup de „fraţi" stau de vorbă între ei şi din cînd în cînd îşi consultă ceasurile, cu o vagă afectare. Par oameni subţiri, civilizaţi, de la care te-ai fi aşteptat la mai multă rigoare protocolară. Conferinţa de presă a început însă cu o întîrziere de mai bine de 30 de minute faţă de ora comunicată în invitaţii şi, deşi nu eram decît vreo 20, n-am încăput toţi în cămăruţa spre care am fost îndrumaţi (iar dintre cei ajunşi înăuntru, numai jumătate au putut ocupa un loc pe scaun). N-au fost însă singurele impoliteţi organizatorice. Cuvîntul în franceză al unui mason de rang înalt n-a beneficiat de nici o traducere (mizîndu-se poate pe „francofonia" apriorică a românilor, care cred că de data aceasta s-a aflat în nemărturisită suferinţă), iar de „sanctuarul" propriu-zis, în care se desfăşoară ritualurile, am fost ţinuţi cu grijă la distanţă (fiind de fapt plimbaţi numai prin „dependinţe").

La conferinţa de presă, ne-am aflat faţă în faţă cu trei „Atotputernici": Atotputernicul Frate Viorel Dănacu, Marele Maestru al Marii Loji Naţionale a României[3]; Atotputernicul Frate Huber Greven, Suveranul Mare Comandor al Supremului Consiliu al Ritului Scoţian Antic şi Acceptat al Franţei; Atotputernicul Frate Daniel Roman, din fruntea Supremului Consiliu Român al Ritului Scoţian Antic şi Acceptat.

D-l Dănacu, principalul amfitrion, face o scurtă introducere formală, accentuînd pe ideile de reorganizare din mers şi de transparenţă a activităţii masonice din România. Se pricepe să pară cel mai volubil şi mai „deschis" dintre toţi. Un coleg de breaslă îmi şopteşte, de alături, că actualul Mare Maestru ar fi fost pe vremuri miliţian. Mie mi se pare că aduce mai degrabă a chelner de lux, şlefuit pe la case mari. Ţine să precizeze că Loja sa, spre deosebire de obedienţele preponderent atee ale Marelui Orient, are profund respect faţă de religie, membrii jurînd din capul locului pe „Sfînta Biblie".

D-l Dănacu îi dă destul de repede cuvîntul d-lui Greven, franţuzul, cel mai vîrstnic dintre toţi, personaj stilat şi viclean, cu aer de iezuit trecut la „frăţiori". Acesta ne vorbeşte pe scurt despre „spiritualitatea" masonică, străduindu-se să se coboare elegant la înţelegerea noastră de neiniţiaţi: purtători de tradiţii milenare, masonii n-au mai nimic de-a face cu politica, aşa cum calomnios se pretinde despre ei, ci caută „perfecţia" spirituală; nu-i preocupă micile mistere (cum ar fi, bunăoară, de ce e cald sau de ce e frig), ci Marile Mistere (care nu mai sînt însă exemplificate). Se raportează la ideea de Dumnezeu, chiar dacă nu neapărat personal, iar Marele Arhitect al Universului este simbolul cumulativ al tuturor ideilor de Dumnezeu din religiile tradiţionale, cu o pretinsă notă de determinare şi concreteţe dată de însuşi numele său.

Mai plictisit şi mai posac, urmează la cuvînt d-l Roman, pe ai cărui umeri par să apese toate problemele nerezovate ale masoneriei române şi chiar universale. Salută progresul „administrativ" al structurilor masonice de la noi, tradus mai cu seamă în Supremul Consiliu pe care-l conduce şi în proaspăta Lojă de Perfecţie de Grad 14 (care netezeşte decisiv calea spre gradele mai înalte, pînă la Gradul 33 – şi cînd spune „Gradul 33", i se simte un plus de înfiorare în glas).

Urmează un simulacru de „dialog" cu sala, dar cu ochii pe ceas. Noi ne-am îndeplinit scopul propagandistic, par să sugereze amfitrionii, şi ar fi bine să nu ne mai complicăm cu discuţii (care nu ştii niciodată unde duc), ci să trecem la numărul final (prezentarea muzeului şi magazinului) şi la gustările în aer liber (numite în invitaţie „dineu"). Cele cîteva întrebări, de altfel, sînt mai degrabă timide şi neesenţiale, poate şi din ignorarea problematicii masonice, poate şi dintr-o anumită bănuială că răspunsurile n-ar putea fi decît politicos-evazive (cum s-au şi dovedit de fapt). Mă încumet şi eu, din uşă: „Noi, neiniţiaţii, căutăm să numărăm obedienţele masonice din România şi nu mai prididim: ne ies 8 sau 9, iar unii zic că ar fi chiar 11,

(continuare în pag. 4)

[1] Este vorba de Centrul Regional de Studii Francmasonice Paris-Bucureşti (Caragiale e cu noi!), care pretindea deunăzi a fi descoperit că Sf. Voievod Martir Constantin Brâncoveanu ar fi fost „primul mason român". Am scris un articol separat despre această năstruşnicie, aşa că nu mai revin aici.

[2] Dau numai cîteva exemple foarte recente (fără să intru deocamdată în amănunte): amestecul (televizat) de ritualuri masonice şi ortodoxe de la înmormîntarea lui Florian Pittiş; preotul şi cadrul universitar Emil Jurcă din Timişoara, intervievat în numărul dedicat morţii lui Pittiş de către o publicaţie masonică din Bucureşti, unde declară nu numai apartenenţa sa la masonerie, dar şi faptul că şi-a ridicat biserică pe banii „frăţiorilor"; preotul Vasile Olteanu din Braşov, care, participînd la lansarea unei reviste masonice locale, le-a mulţumit public masonilor că există; înregistrarea video (lesne de accesat pe internet) a sfinţirii unei „troiţe" cu simboluri heterodoxe, în chiar incinta Templului Istoric Masonic din str. Gramont, de către un tînăr preot ortodox (despre care am aflat în urmă că se numeşte Cristi Niculescu şi că a fost trimis acolo de către... Arhiepiscopia Bucureştilor). Nu mă refer şi la ce s-a întîmplat în Catedrala de la Timişoara, căci acolo a fost un ritual heterodox, dar nu masonic.

[3] A nu se confunda cu Marea Lojă Naţională *din* România, condusă de d-l Chirovici (cel firitisit de Patriarhia Română), care e alta pînă la adversitate.

(urmare din pag. 3)

și toate în frondă unele cu altele. Peste atîtea divergențe, e și ceva care vă unește?". În timp ce eu vorbesc, cei trei clatină grav din cap (inclusiv franțuzul, de parcă ar înțelege). Cum termin, d-l Dănacu zice: „Vă mulțumesc că mi-ați pus această întrebare! Din păcate, așa este, dar..." (toată lumea e ochi și urechi, de o parte și de cealaltă). Acest „dar" îmi aduce brusc aminte de paginile lui N. Steinhardt cu imaginarul rechizitoriu „țărănesc" făcut unui Iuda care ar vrea să se disculpe (la fiecare „dar" al vânzătorului, interlocutorul îl aduce, „țărănește", la realitatea brută a faptei lui). „Așa este", zice d-l Dănacu, „dar pentru cel inițiat, pentru adevăratul mason, masoneria e una singură..." etc., etc. Îmi vine să-i spun și eu, ca „țăranul" din Steinhardt: „Atotputernice, nu mă aburi! În ce fel e una, dacă de fapt sînt 8, 9 sau 11 obediențe, și se ciondănesc toate între ele?!". Înțeleg însă că n-are rost să insist, așa că-i ascult amuzat pledoaria și la sfîrșit îi mulțumesc politicos.

Conferința de presă s-a terminat și toată lumea pare ușurată. În drum către odaia-muzeu de la etaj, spre care duce o scară spiralată, sîntem îndemnați să poposim cîteva clipe dinaintea „banierei" masonice, străjuite frontal de bustul lui Cuza, iar de-a dreapta și de-a stînga de portretele înrămate ale „marilor masoni români", de la Horea pînă în zilele noastre. „Sadoveanu știam, da' și Goga, dom'le?!", exclamă cineva, mai de-o parte. Ei da, uite că și Goga...

Muzeul e de fapt o cămăruță aproape mansardată, cu rafturi de jur-împrejur. D-l Dănacu ne prezintă, cu un fel de mîndrie școlărească pentru buna pavoazare, cîteva diplome și medalii, precum și o legitimație de mason de la 1947. Cineva observă, sub sticlă, și două farfurii pictate și smălțuite. „E ceramică de Horezu. O prețuim pentru că regăsim în ea simbolurile noastre". „Ce simboluri, adică?", îndrăznește o duduiță. „Păi... soarele, luna..." (dau toți să fotografieze). Și unul, mai hîtru: „Soarele și luna? Păi mai e, dom'le, ceva să nu fie masonic?". Marele Maestru surîde și trece mai departe...

Coborîm, dăm ocol prin spate, pe un lung culoar care pleacă de sub scări (pavoazat cu mesajele de recunoaștere a Lojii de către alte foruri masonice din lumea întreagă), trecem prin fața ușii de la „camera interzisă" (deasupra căreia scrie cu litere de-o șchioapă: Libertate-Egalitate-Fraternitate) și ieșim la celălalt capăt al curții, unde a fost amenajat magazinul masonic (director: Marius Ludovic Nagy). Cărți, reviste, insigne, baniere, mănuși, colane, cravate, papioane, sorțulețe... Un coleg, care pare fascinat de acestea din urmă, se interesează de preț. Depinde. Iată un sorț pentru Gradul 3... Iată și unul de Mare Comandor... Pot ajunge pînă la vreo 4 milioane de lei vechi, dar, ca toate celelalte obiecte de ritual intern, nu se vînd decît membrilor. Profanul își poate cumpăra o carte, o revistă, o insignă... (De altfel, la plecare, ni se dă fiecăruia cîte-o pungă de hîrtie cu baniera imprimată pe ea, iar înăuntru cîte-o Medalie Jubiliară cu tricolor[4] și cîte-un număr din revista *Cuvînt masonic*, editată de pomenitul Centru Regional de Studii Francmasonice Paris-București, prezidat de același Viorel Dănacu[5].)

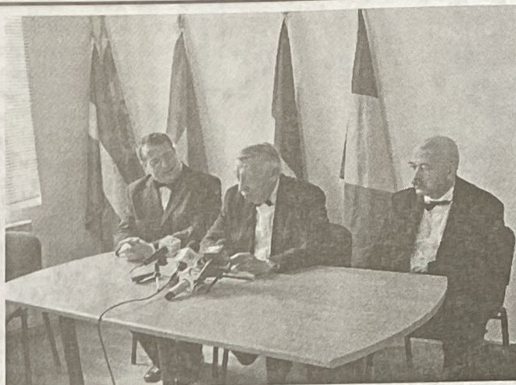
Între timp, afară, în curte, mesele cu bucate s-au înmulțit: salamuri uscate, brînzeturi fine, fripturi, cîrnați, plăcinte (la care un frate cu papionul mai strîmb ne îmbie cu precădere, părînd gata să ne dea și rețeta), iar mai la o parte un fel de bar improvizat, cu bere, vin, răcoritoare și cafea. Spiritualitatea masonică nefiind una ascetică, frații, chiar dacă jură pe Sfînta Biblie, n-au probleme cu Sfîntul și Marele Post. Colegii din presa laică par destul de încîntați, dar observ și cîteva colege care se țin mai deoparte (sfioase, circumspecte sau poate chiar postitoare). Ceva îmi spune că reflectarea în presă va fi una favorabilă. Ceea ce înseamnă că scopul gazdelor a fost atins. Libertate și transparență („în slujba cetățenilor liberi fiind cu toții"). Ce „ocultă"?! Ce „conspirație"?! Șorțulețe și papioane. Patriotism european.

Prind în treacăt discuția dintre doi reprezentanți ai presei, ce-și aprind ghiftuiți țigaretele, privind oarecum cu jind (ca și mine, recunosc) la superba țigară de foi a Atotputernicului Frate Huber Greven (care reușește, cu eleganță, să fumeze, să vorbească, să mănînce și să bea în același timp!). „ – Și cu secretu' masonic cum rămîne? – Păi nu mai sînt *secreți*, sînt numai *discreți*... Că legea nu dă voie la asociații secrete". Nu țin să mai zăbovesc și scap la larg, pe străzile însorite. Dau spre Parcul Carol (alt mason!) și caut să-mi decantez mental impresiile. Strîng mîna în buzunar, pe aparatul foto, de care m-am putut folosi din plin. Lumea nu e scorțoasă și n-are papioane, ceea ce dintr-o dată mi se pare reconfortant. Cînd tai mahalaua, spre Pasajul Mărășești, pentru prima oară aud manele și nu mă deranjează...

Din păcate, tot nu m-am dumirit cu clericii îndulciți la Loji. Ce-I lipsește lui Hristos și găsești la Marele Arhitect? Și cum să-i spui lui cutare și lui cutăriță Atotputernicul, cînd în Biserica în care slujești Atotputernic e numai Dumnezeu? Și ce-ai tu, popă ortodox, cu unii care înfulecă și împart hartane în Postul Mare? Nici eu nu-s prea postitor, dar la un popă nu se cade... Sau tragi tu nădejde să afli în Loja de Perfecție, cu fratele Greven de-a dreapta și cu fratele Roman de-a stînga, desăvîrșirea Tatălui Ceresc? Templul lor poate că nu-i chiar capiștea păgînă, „troița" din curte poate că nu-i chiar crucea luată în deșert, dar șorțulețul sigur nu este patrafir, nici Marile Mistere nu sînt Sfintele Taine... Dar poate că nu „spiritualitate" cauți tu în Loji, ci altceva... Puterile și măririle lumii acesteia? Ei zic că nu ți le pot da... Dar poate că mint și ei cu grație, așa cum te-au învățat și pe tine să minți...

Am fost în str. Gramont nr. 3 și mărturisesc că masonii (sau măcar unii dintre ei) sînt în realitate mult mai agreabili decît cei din cărți. Dar, creștinește vorbind, mi se pare ca în proverbul acela englezesc: nici un cimitir nu este atît de frumos încît să te vrei îngropat în el.

Răzvan CODRESCU

[4] Marcînd 5 ani de la constituirea Marii Loji Naționale a României (2002-2007, sau 6002-6007, după calendarul masonic). „Medalia este un simbol masonic care are inscripționate: numele Marii Loji Naționale a României, data constituirii – 13-14 aprilie 6002, compasul și echerul, Ritul Scoțian Antic și Acceptat, în întregime fiind suflată cu aur" (din descrierea oficială emițătorilor).

[5] În punga mea am găsit numărul 1/2008. E frumos, luxos chiar, dar plin de greșeli (se vede încă o dată că scrisul nu-i partea tare a masonilor noștri „antici și acceptați"). Răsfoiesc. „Personalitate de referință a francmasoneriei naționale", Al. I. Cuza este prezentat ca „Făuritorul României Moderne". Autorul articolului este... Radu Theodoru. Dacă-i unul și același cu marele antisemit, atunci încurcate sînt căile (nu numai ale Domnului). Dr. Viorel Dănacu semnează o notă comemorativă la 50 de ani de la „trecerea în neființă" a lui Constantin Brâncuși. Se vede că sculptorul nu va fi fost frate, căci atunci probabil că n-ar fi trecut „în neființă", ci în „Orientul Etern". La pagina 9 dau de articolul pe care l-am criticat maian, citindu-l pe internet: „Constantin Brâncoveanu, primul mason român". Un alt francuz, Jean-Claude Bousquet, Președinte al „Confederației Marilor Loji Unite ale Europei", prezintă mai pe larg „Spiritualitatea masonică" („... francmasoneria Ritului Scoțian Antic și Acceptat a adoptat deviza ORDO AB CHAO. Astfel se explică prezența atîtor simboluri cosmice în templele noastre"). Adrian Mac Liman, Mare Maestru al Marii Loji Confederate a Spaniei, extinde discuția asupra riturilor masonice, chemînd la Agapa Fraternă („continuare a Lucrării și parte integrantă a ei"). Un Philippe Doucet tratează mai liric despre „Simbolismul Marelui Arhitect al Universului", încheind astfel: „Nu mai sînt singur, retras de lume. MARELE ARHITECT AL UNIVERSULUI mi-a redat tinerețea și dorința în puritatea Sa. Această dorință era mascată de pasiunile mele și se transformase în raport de forțe și putere. El m-a eliberat în carnea și spiritul meu". Pe penultima pagină, drd. Liviu Andreescu îi face un elogiu deșănțat lui Miron Cristea, numit „Patriarhul Neamului" (dar desigur nu pentru că a fost Patriarh al Bisericii strămoșești, ci pentru că a fost frate venerabil „în noua arhitectură a iubirii, ... în Marele Arhitect"). Portretul este complet fals și asupra cazului îmi propun să revin cu o altă ocazie (deocamdată menționînd numai paradoxul că tocmai sub patriarhatul său Sf. Sinod a condamnat francmasoneria, în 11 martie 1937, pe baza raportului întocmit de Mitropolitul Nicolae Bălan).

BISERICA, SINAGOGA, LOJA (I)

Anul trecut, la Editura Puncte Cardinale, a apărut micul volum *Biserica, Sinagoga, Loja. Ispitirea din Carantania, Drumul Damascului. Disoluţia masonică*, semnat de Mihail Gavril. Întrucât tirajul este aproape epuizat, iar mulţi cititori interesaţi nu şi-au putut-o procura ca atare, ne-am hotărât ca, începând din acest număr, să publicăm în serial paginile introductive şi partea a treia a cărţii (cea referitoare la francmasonerie în raport cu religiile biblice), răspunzând mai multor solicitări în acest sens care ne-au parvenit la Redacţie. Am renunţat aici la notele de subsol, dar vom publica la sfârşitul serialului lista surselor bibliografice.

Lămurire editorială

Radiografie comparativă a temeiurilor tradiţionale şi a stării actuale a celor două mari religii biblice, cartea de faţă arată cu precădere cum amândouă deopotrivă, dincolo de tensiunile istorice existente între ele, sunt agresate de spiritul dizolvant al (franc)masoneriei, aproape generalizat astăzi ca paradigmă ideologică dominantă a modernităţii crepusculare.

Adresată unui public larg, cartea sintetizează lămuritor şi nepretenţios o vastă informaţie (ale cărei principale repere se regăsesc în *Anexa bibliografică*). [...]

Titlul (dublat de un subtitlu întreit metaforic) nu pune nicidecum pe picior de egalitate Loja cu Biserica sau Sinagoga, ci indică prin juxtapunere cuprinderea problemelor abordate. Structura cărţii este ea însăşi ternară: *prima parte* este o introducere catehetică în doctrina, istoria şi viaţa Bisericii; *a doua parte* prezintă statutul tradiţional şi pe cel actual al Sinagogii (subliniindu-se atât deosebirile, cât şi asemănările faţă de Biserică); *partea a treia* deconspiră pretenţiile nelegitime ale sincretismului masonic de a se substitui religiilor tradiţionale, relativizându-le şi dizolvându-le temeiurile.

Autorul arată, punctual şi desluşit, multiplele *incompatibilităţi* dintre religiile biblice şi pseudo-spiritualitatea de tip masonic, cu un accent aparte pe dimensiunea *caritativă* (întrucât francmasoneria caută să se legitimeze de regulă prin pretinsul ei statut formal de „organizaţie filantropică").

Creştinismul este, înainte de toate, urmare a lui Hristos (*imitatio Christi*). Asemenea Mântuitorului în pustia Carantaniei, creştinul este permanent ispitit de forţele răului, pe care este chemat să le identifice şi să le biruie (*Vade retro*). *Iudaismul (mozaismul)* este văzut în condiţia paulinică de pe *drumul Damascului*, de dinaintea convertirii prin dumnezeiască străluminare. *Francmasoneria*, în pofida retoricii ei „constructive", nu este, în ultimă analiză, decât un permanent *factor dizolvant*, de care creştinul şi evreul au a se păzi deopotrivă, dacă nu vor să-şi trădeze esenţial credinţa, relaţia mistică şi morală cu Dumnezeu şi cu semenii.

Pentru a se lămuri încă şi mai bine poziţia creştin-ortodoxă faţă de manevrele şi provocările de tip masonic, volumul include şi o *Anexă documentară* cu hotărârea de condamnare oficială a francmasoneriei luată Sf. Sinod al B.O.R. la data de 11 martie 1937 (şi rămasă încă în vigoare), pe baza raportului întocmit de Mitropolitul Nicolae Bălan (1882-1955).

Am decis publicarea cărţii cu încredinţarea că fiecare cititor atent şi onest – fie el creştin, evreu sau chiar mason conjunctural – se va alege din ea cu o corectă orientare argumentativă şi cu prilejul de a medita în mai bună cunoştinţă de cauză asupra lumii în care trăim şi asupra propriului său „pariu" existenţial. Căci numai de aici poate începe *adevărata libertate*, care înseamnă lămurire şi asumare responsabilă a aşezării noastre între veac şi veşnicie.

Cuvânt înainte

Acest studiu apare după o îndelungă reflecţie asupra fenomenului religios şi social din vremea noastră, şi mai cu seamă asupra aspectului caritativ al vieţii religioase.

Timpul prezent este un timp al sincretismelor, adică al confuziilor tragice şi periculoase: astăzi tot mai mulţi filozofi, năimiţi şi îmbătaţi de falsul înger de lumină, încearcă să ne convingă că toate căile sunt valabile; or, Părinţii Apostolici ne avertizau în zorii creştinismului: „Există două căi: a vieţii şi a morţii".

Necazurile, bolile, nemulţumirile şi singurătatea există în lume. Prin ele diferite sisteme religioase şi ideologice se apropie de sufletul omului.

Studiul de faţă vrea să fie o contribuţie modestă la limpezirea stării de fapt: *în numele cui, cum, unde, pe cine* ajută reprezentanţii unei religii sau, dimpotrivă, cei lipsiţi de o religie.

Precizăm că analiza şi comentariile noastre se bazează exclusiv pe învăţătura şi statutul fiecărei instituţii (apartenenţe) şi nu pe lucrarea lor concretă. E un studiu comparativ al conceptelor. O analiză pe verticala istoriei şi a actelor morale şi sociale (adică o perspectivă aplicativă) merită a fi făcută la alte dimensiuni, de cercetători competenţi în domeniu. [...]

Studiul îşi propune o prezentare a trăsăturilor esenţiale care caracterizează identitatea *creştină, iudaică şi masonică*.

Evlavia creştinilor pentru Dumnezeul cel în Treime şi evlavia iudeilor pentru Dumnezeul unic este un motiv suficient de puternic pentru a nu comite o impietate şi a nu pune alături două învăţături sfinte cu învăţătura distrugătoare de dogme a masonilor. Totuşi, am inclus în acest studiu şi analiza asociaţiei numite Francmasonerie, deoarece există tendinţa să fie folosite sintagme de tipul „mason creştin" sau „mason evreu", sau – încă şi mai grav – să se creadă că lucrând împreună oamenii de diferite religii, sub umbrela „Marelui Arhitect", francmasoneria ar fi ceva superior oricărei religii. S-ar putea crea falsa impresie că dacă eşti francmason nu mai contează ce eşti în rest.

Aşa cum reiese din statutele francmasonilor, sub cupola lor vin atât credincioşi, cât şi atei. Am decis, deci, să analizăm şi statutele lor, cu intenţia de a feri de o tristă sminteală pe acei oameni de bună-credinţă care vor să ofere un ajutor social semenilor.

Literatura anti-ortodoxă, anti-iudaică, anti-atee şi anti-masonică nu a reprezentat pentru noi o bază de referinţă şi nu am luat-o în considerare decât în mod tangenţial. Ne-am bazat în primul rând pe ceea ce spun cei analizaţi despre ei înşişi. [...]

LOJA: EREZIE, NEOPĂGÂNISM

Neadevărul ca temei

Francmasoneria vorbeşte mereu de Hiram – arhitectul Templului lui Solomon. Nicăieri în Vechiul Testament nu se găseşte această menţiune. Se vorbeşte de regele Hiram al Tirului (cf. *III Regi* 5, 1), care nu este constructor, ci rege, şi nu putea fi un simplu supus al lui Solomon. Se mai aminteşte de un Hiram din Tyr (cf. *III Regi* 7, 13-50), care însă nu este nici el arhitect, ci turnător de metale (versetul 14: *Acesta era fiul unei văduve din Neftali. Tatăl lui, un tirian, era arămar; era şi Hiram plin de pricepere, cu meşteşug şi cu ştiinţa de a face orice lucru din ara-mă.*). De asemenea, în Sf. Scriptură se vorbeşte de un Adonhiram, fiul lui Abda (cf. *III Regi* 4, 6), numai că nici acesta nu era arhitect, ci strângător de biruri. În rest, nicăieri nu este vorba de un Hiram, arhitect al Templului lui Solomon.

Ambiguitatea fundamentală şi sincretismul francmasoneriei

Cuvântul „mason" nu înseamnă altceva decât *zidar*. Franc-masoneria nu era iniţial decât *breasla zidarilor liberi*, care îşi păstra cu sfinţenie secretele meseriei şi avea grijă să-i iniţieze în ele pe cei profani. Cei vechi au acordat întotdeauna o atenţie cu totul specială meseriei de *zidar*, deoarece ei i se datorau atât construcţiile sacre (temple, catedrale, biserici), cât şi cele laice somptuoase, care făceau gloria stăpânitorilor de odinioară. De câtă atenţie se bucurau maeştrii zidari din vechime reiese şi din balada românească a Meşterului Manole, unde voievodul însuşi tratează cu zidarul arhitect şi inspectează cu grijă ctitoria. Acesta este cadrul pe care s-a pliat francmasoneria modernă, „speculativă". Spre deosebire de breasla zidarilor liberi, francmasoneria speculativă nu are nimic de a face cu zidăria, folosindu-se de numele breslei în mod parazitar, în sens metaforic.

Cu toate că recurge la numeroase gesturi rituale, constituindu-şi de-a lungul timpului un cult foarte bogat în obiecte şi acte cu caracter simbolic, francmasoneria, cel puţin în discursul propriu gradelor inferioare (ucenic, calfă, maestru), nu se vrea a fi o *religie*, fapt subliniat de fiecare dată cu obstinaţie. Cu precădere, Marele Orient al Franţei a căutat cu grijă să înlăture orice suspiciune în acest sens, iar aceasta nu pentru a nu deranja cumva Biserica, ci, dimpotrivă, mai curând la presiunea membrilor francezi ai primelor grade impregnaţi de spiritul ateist propriu iluminismului (perioada de maxim succes al francmasoneriei), membri care au manifestat permanent o anumită suspiciune faţă de aspectul religios al ritualurilor francmasone. În acest sens, Marele Orient al Franţei va merge până acolo, încât, în 1877 va respinge obligativitatea de a crede în Dumnezeu şi în „Marele Arhitect al Universului".

Cu toate acestea, în cadrul ritualului scoţian al celui de-al 33-lea grad (ultimul şi cel mai important al francmasoneriei – suveran mare inspector general) se vorbeşte de instaurarea unei religii masonice ca ultim ţel al ei, după ce, în prealabil, se va fi petrecut distrugerea Bisericii catolice ca paradigmă a tiraniei, intoleranţei şi fanatismului. De asemenea, în ritualul celui de-al 32-lea grad, al principelui sublim al secretarului regal, grad răspândit cu precădere în ţările anglo-saxone (Marea Britanie, SUA, Canada), era vorba (cel puţin până în anii '40) de o nouă cruciadă, ultima, care să elibereze Ierusalimul şi în urma căreia masonii să reconstruiască Templul solomonic. La fel, cel de-al 30-lea grad, cel de cavaler kadosh (*kadoş*, „sacru", în ebraică), este înţeles ca fiind combatant împotriva guvernanţilor şi preoţilor (fapt simbolizat prin călcarea în picioare, în cadrul ritualului, a tiarei papale). Oswald Wirth, unul din principalii teoreticieni francmasoni, vorbeşte în acest sens deschis de caracterul *subversiv, anti-eclezial* al francmasoneriei.

Cu alte cuvinte fiecare mason poate avea religia lui, sau să nu aibă nici o religie.

Ritualic, găseşti de toate la masoni: elemente de kabbala, săbii, cap de mort, şorţuri, tichii, figuri geometrice, mistrie, compas. Ceea ce contează la ei cu adevărat este conştiinţa faptului că masonul este mason prin jurământ, devotament şi ascultare – iar nu dumnezeul lui, cu care s-a dus acolo sau pe care l-a părăsit. Dacă porunca superiorului este contrară dumnezeului tău, tu, ca mason, trebuie să asculţi de şeful-mason, nu de dumnezeul tău.

(Va urma)

Mihail GAVRIL

Eroi uitați ai rezistenței armate anticomuniste din munții Bucovinei

Motto: "Bucovină, Bucovină,
Cruce ruptă-n două,
Peste trupul tău se-nclină
Răstignire nouă..."
(Dragoș Vitencu)

Cercetări efectuate imediat după căderea regimului comunist, care au beneficiat de mărturii directe ale ultimilor supraviețuitori, cât și de descoperirea de însemnări și memorii ale unora dintre cei dispăruți, pe de o parte, precum și de accesul la Arhivele Securității, pe de alta, au permis publicarea unor studii și reportaje, datorate unor istorici sau jurnaliști, ca Adrian Brișcă, Lucia Hossu-Longin, Constantin Dinu Vasiliu, Alexandru Băncescu, Alexandru Zotta și alții. Aceste cercetări au dus la dezvăluirea motivației și eroismului partizanilor bucovineni, dar și a trăirii umane de către aceștia a încercărilor prin care au trecut împreună cu apropiații lor.

Rândurile de față înmănunchează o parte din aceste informații, pagini din tragediile asumate în mod conștient și eroic de către luptătorii pentru apărarea pământului care le-a dat viață și pe care l-au moștenit datorită jertfei apărătorilor lui din ciursul istoriei noastre zbuciumate.

Munții Bucovinei, prima zonă de rezistență anticomunistă

1944. Marele Stat Major Român, văzând apropierea de Nistru a invadatorilor sovietici, a pus la punct un plan de rezistență armată în zona munților Bucovinei. Constantin Dinu Vasiliu, ofițer de Stat Major în acea vreme și devenit apoi luptător în rezistență, subliniază eficiența deosebită a batalionului "Bucovina", care se bucura de o mare simpatie printre localnici, atât români, cât și ucrainieni antisovietici, mulți dintre ei alăturându-se, ca voluntari, celor trei companii care acționau în zonele Vatra Dornei, Fundu Moldovei și Putna, sub comanda ofițerilor români – unii activi, dar majoritatea rezerviști provenind mai ales dintre profesori și învățători, dar și dintre țărani lăsați la vatră, oameni mai în vârstă, care își făcuseră datoria de ostași și nu mai aveau, deci, obligații militare.

Centrul de rezistență armată anticomunistă din munții Bucovinei și-a început activitatea de luptă în martie 1944, activitate care a durat timp de 15 ani, adică până în 1959, când a fost lichidat de către trupele Securității ultimul combatant.

1. CONSTANTIN CENUȘĂ (1911-1964)

Constantin Cenușă s-a născut în com. Putna, dintr-o familie săracă, de muncitori forestieri, profesiune pe care a practicat-o și el. A luptat pe frontul de răsărit, de unde s-a întors grav rănit. În martie 1944, când trupele sovietice intră în Bucovina, se refugiază într-o văgăună din munți, între cele două linii ale frontului, cea sovietică și cea româno-germană, împreună cu un grup de putneni, care aveau încredere în el și pentru că era un perfect cunoscător al pădurilor din zonă.

Soția sa, Maria Cenușă, notează în jurnalul său: "Veneau rușii ca greul pământului. Era în 1944... Am făcut colibe în creierul munților. Într-o zi vine un pădurar, prieten cu soțul, și-i spune: «Cată și te ascunde în gaură de șarpe! Ferească Dumnezeu cum te caută rușii!». Trecem peste altă creastă, ajungem între niște stânci grozav de mari, ne așezăm jos să facem foc, frigem niște carne de cerb, o mâncăm goală și nu mai fac nici un pic de foc, de frică să nu ne găsească rușii [...]. După 8 zile mă duc la alții și-i întreb ce se mai aude nou? Îmi spun toți că partea noastră de sat a ars toată, l-au dat rușii foc. Vai de mine! Ne-au ars casa cu toate mândrețile înfrânsa!".

Din *Memoriile* lui Cozma Pădurean, prieten și camarad de luptă: "În luna mai 1950, într-o seară, l-am cunoscut pe Constantin Cenușă, în valea pârâului Ascunsu. Era un bărbat înalt, voinic, frumos, cu ochii albaștri, cu barba blondă, îmbrăcat cu un veston kaki, cu căciulă de tip sovietic pe cap, purtând arma în bandulieră și ținând mâna pe un automat Beretta".

Acțiunea lui Constantin Cenușă a început cu un grup mobil de 120 oameni, cu care a ținut pe loc un regiment sovietic, în iunie 1944, timp de 24 de ore, până când i-au sosit întăriri. Ocupând pozițiii dominante, a făcut ravagii printre ruşii care încercau să se infiltreze, fără a avea nici o pierdere, nici măcar un rănit. A fost decorat de germani cu Crucea de Fier, iar de români cu Virtutea Militară. Într-o incursiune în spatele liniilor sovietice din sectorul Sucevița-Voivodeasa (iulie 1944), Cenușă, personal, a capturat un maior sovietic, care, predat la comandamentul din Câmpulung, a furnizat informații prețioase. Pentru această faptă Cenușă a fost decorat cu Vulturul german și a primit o scrisoare de felicitări de la generalul comandant al corpului 17 de armată german. Colaborarea cu armata germană a durat până în septembrie 1944.

În ce privește motivația luptei partizanilor bucovineni, aceștia nu erau atât de naivi ca să creadă că i-ar putea alunga pe invadatori. Rolul pe care și-l asumau era de a apăra populația în cazul unei retrageri a inamicului și de a-l slăbi în vederea eliberării țării de către occidentali. Un episod menționat în sentința grupului Cenușă este semnificativ: "Inculpații i-au întrebat pe pădurari dacă sunt comuniști și unde le sunt carnetele roșii... Negăsind carnetele, i-au pus să strige de trei ori cu glas tare: «Jos republica!» și «Să trăiască partizanii până vin americanii!» Dar, în curând, urmau să-și dea seama că chiar slabele ajutoare în armament, provizii și medicamente, parașutate, erau adesea capcane ale NKVD-ului și Securității. Maria Cenușă, 1945: «Eram foarte credincioși. Amândoi ne rugam tot timpul la Sf. Anton de la Padova să ne scape din mâinile NKVD-ului»".

După 1944 în grupul lui Cenușă au luptat numai români. Grupul a rezistat 8 ierni la hărțuirea continuă a Securității, care strângea mereu cercul. Lupta devenea tot mai inegală. Rudele luptătorilor erau arestate, anchetate, torturate. Maria Cenușă este arestată și trecută printr-o suită de anchete brutale, schingiuiri și umilințe, fiind bătută, spânzurată de mâini, supusă la șocuri electrice, spre a spune unde e ascuns soțul ei. Gravidă în luna a 4-a la arestare, naște în închisoare un copil, Iliodor, care o va însoți în beciurile Securității, în cele 8 arestări. "Eu sunt gravidă în luna a patra și nu mai pot rezista la fugă. Mă duc la sora mea în sat, ajung dimineața și la ora 10 sunt arestată. Ei mă duc la Rădăuți. Acolo-i venită «echipa fulger», care mă ia la întrebări: - Unde-i soțul? Dar eu foarte hotărâtă: că dacă mor și tot nu spun. Zic: Nu știu. Încep și mă bat de mă usucă, și eu tot așa spun tot timpul, că numa nu știu. După ce-au văzut că după atâta bătaie numa nu știu, m-au băgat într-o cameră cu bărbați. Erau 20 de bărbați și eu singura femeie între dânșii. Toată ziua mă țineau sub pază într-un veceu, iar noaptea între bărbați, tot în picioare. Nimeni nu se culcă! De 3-4 ori pe noapte mă duceau la anchetă, să spun de soț. Eu numa nu știu, nu știu! Până în 7 luni m-au tot bătut. După 7 luni de sarcină nu m-au mai bătut, dar își băteau joc, tare. Mă puneau să rag ca vaca, să latru ca câinele, să cânt ca cocoșul, să zbier ca oaia, să orăcăi ca broasca, să nechez ca caii, dar nici n-au scos nimic din gura mea contra soțului, pe care l-am iubit atât de mult... Într-o zi mă aduce și mă întreabă: - Ești bogată? Zic: - Da, sunt bogată în sărăcie. Zice: - Da de ce-ai lăsat soțu să lupte contra noastră? Zic: - Domnule, la mine nu cântă găina, cântă cocoșu! Zice: - Da tu știi ce-a făcut el? Zic: - Nu știu. Zice: - Aici îți vor rămâne oasele. Dacă spuneai, rămâneai acasă între copii tăi, dar așa ai să putrezești în celulă. Încă noi suntem prea buni. Și le-am spus dumnealor: - Eu, când m-am cununat cu acest om, nu mi-a pus nimeni ochelari de pânză, să nu-l văd. Cât l-am văzut cu ochii, fără ochelari, mi-o fost tare drag și nu mi-a pus nimeni nici lanțuri, nici cătușe pe mâini, să mă duc forțat la cununie, așa că n-am putut să-l trădez. Aista-i adevărul!... Pe ziua de 2 August încep durerile serioase de naștere, dar nu spun nimic. Dar eu tot între bărbați. Dar dureri de moarte! Toți strigă să mă ia să mă ducă la spital. Vine ofițerul de servici și mă duce pe jos, până la spital. Eu tare m-am ținut să nu mă vaiet, dar până la spital am zis: ău-ău-ău-ău-ău. Abia pe ziua de 5 august nasc, tare, tare greu. Mi-a dat biata moașă ce a putut din spital. Dar copilul, bun și sănătos și frumos tare. Mă duce înapoi, dar mă bagă tot între bărbați. Dar nu aveam unde să-l scald. Dimineața, când ne scotea la program, îmi da voie să spăl cârpe pentru copil la cișmea cu apă rece. Da copilu, dumnezeiesc de bun. Când veneam de la program, puneam o cârpă de-a lui udă în sân și o încălzeam pe subțiori și-l ștergeam pe bietu și bunu copil peste tot, și era bine și creștea ca din apă". Cozma Pătrăucean: "În timpul numeroaselor deplasări prin pădure făcute cu Cenușă, am văzut deseori pe soția lui, Maria, pe care miliția o purta împreună cu copilul, ca să-i înmoaie inima, să-i fie jale de ei, flămânzi, desculți și dezbrăcați. Mult au mai suferit! Ce trebuie să fi fost în inima lui Cenușă, numai el știa! Îi vedea de la distanță, dar nu se arăta, pentru că agenții Securității erau la pândă".

Sătenii, amenințați de Securitate, nu-i ajută. Nu-i primesc nici la fântână. Zeci de țărani sunt arestați. Teroarea este cumplită. Ion Cenușă, un nepot de 16 ani, este purtat prin păduri și pus să-și strige unchiul. Este bătut în cap, motiv pentru care pierde un ochi. Spânzurat de mâini, rămâne pentru toată viața cu brațul drept scos din umăr și bolnav de inimă.

În luna august 1951, Constantin Cenușă și Cozma Pătrăucean decid să se predea, cu condiția ca rudele lor până la gradul II să nu fie acuzate sau persecutate. Securitatea a promis, dar nu și-a respectat promisiunea. Soțiile lor au fost din nou arestate și condamnate la câte 15 ani muncă silnică. Paraschiva Pătrăucean a primit condamnarea după o anchetă în timpul căreia a fost bătută cu o vergea de fier care i-a deformat șira spinării, rămânând infirmă pe viață. Constantin Cenușă și Cozma Pătrăucean au fost duși la București și dați pe mâna experților NKVD-ului, care i-au supus la torturi greu de imaginat, apoi au fost judecați. Cenușă a fost condamnat la moarte, pedeapsă comutată apoi la 25 de ani muncă silnică. Pătrăuceanu a primit 25 de ani muncă silnică, a trecut pe la Gherla și Canal, a fost eliberat în 1964 și a murit de cancer în 1992.

Constantin Cenușă a trecut prin aproape toate închisorile comuniste. Eliberat în ianuarie 1964, o dată cu ultimii deținuți politici, în 7 februarie este găsit spânzurat în șura sa, fără să lase nici o scrisoare. Adrian Brișcă citează declarația unui prieten al lui Cenușă, din Valea Putnei: "L-am vizitat pe Cenușă la câteva zile după ce a fost eliberat și i-am propus să mergem să vânăm ceva, pentru a se reface cu carne de vânat. Mi-a răspuns să mai aștept vreo săptămână, să se mai întărească, fiind prea slăbit. Revenind după câteva zile, am văzut în fața casei o mașină, iar în casă erau trei tineri, civili, stând în picioare, în timp ce prietenul meu sta la masă și scria ceva. Crezând că este anchetat de securiști, m-am speriat și am fugit, iar a doua zi am auzit că Cenușă a fost găsit spânzurat, în șură". Și istoricul continuă, citând alte cazuri la fel de suspecte: "Constantin Mirăuță a fost împușcat prin geam, la scurtă vreme după ce a fost eliberat; asupra lui Gavril Vatamaniuc au fost făcute 4 încercări de asasinare; elevii Mihai Nedelcu din București și Nicolae Săvuică din Frățești au fost găsiți spânzurați, la scurt timp după eliberare..."

Culegere de
Erast CĂLINESCU

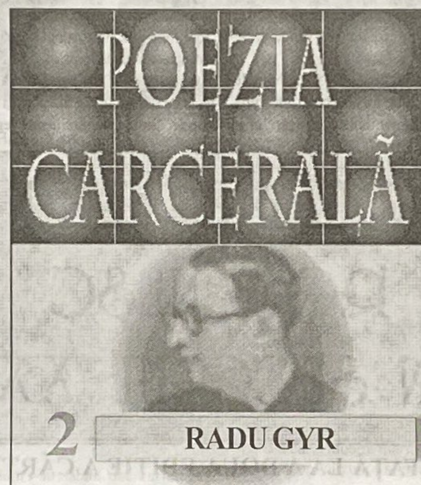
Radu Gyr este „poetul închisorilor prin excelență", unul dintre cei mai valoroşi poeți români, redescoperit de publicul mai larg după 1989, prin destinul său poetic dramatic. Pe numele său adevărat Radu Demetrescu, el s-a născut la 2 martie 1905 la Câmpulung Muscel, ca fiu al actorului Ştefan (Coco) Demetrescu, a cărui amintire o evocă riguros, dar şi cald în *Calendarul meu. Prietenii, momente şi atitudini literare*. Poetul a debutat în anul 1924, cu volumul intitulat *Linişti de schituri*. A fost comandant legionar şi şef al regiunii Oltenia, conferențiar la Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti. Este autorul multor celebre versuri din epocă: *Sfânta tinerețe legionară, Imnul Moța-Marin, Imnul Muncitorilor*. Merită amintit faptul că a fost laureat al mai multor premii ale Societății Scriitorilor Români şi ale Academiei Române, iar în 1940, pe timpul guvernării legionare, a fost director general al teatrelor. După detenția de sub regimul lui Carol II, este închis şi de Antonescu, apoi este eliberat şi trimis spre „reabilitare" în batalioanele de la Sărata. În 1945, regimul comunist îl încadrează în „lotul ziariştilor" şi îl condamnă la 12 ani. Revine acasă în 1956, dar cunoaşte mai multe condamnări, suportând rigorile închisorilor din Vaslui, Miercurea Ciuc, Jilava, Aiud etc. Ultima condamnare a avut ca motiv de acuzare celebrul poem, *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!*, poetul fiind condamnat chiar la moarte, dar după un an comutându-i-se pedeapsa în muncă silnică pe viață. În 1963 a fost grațiat, ca şi alți oameni de cultură ai vremii.

„Poezia închisorilor ridică lirismul lui Gyr la o înălțime spirituală şi artistică absolut memorabilă. E o față inedită, aşa cum pentru Voiculescu e cea a sonetelor, în traducere imaginară, din Shakespeare. O combustie lirică intensă, o transfigurare a omului şi o acumulare sentențioasă, unde propria existență se află în câteva situații-limită, o recomandă ca pe *un versant necunoscut, întregitor, dureros şi inegalat al poeziei române*" **[1]**. Astfel, putem vorbi despre capodopere ale genului, pentru că „universul concentraționar, carcera, în speță, spațiu de suferință, dar şi de visare, sunt descrise, în simbolismul lor, de către Radu Gyr, la un nivel neegalat de alți autori" **[2]**.

Poemul *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!* „deschide un periplu în memoria dureroasă a unui timp pierdut. Trecutul apasă peste prezent, ca un blestem ce nu poate fi îndepărtat" **[3]**. Adresarea directă este vie şi emoționantă. Pentru autor, refrenul are conotații adânci. Gheorghe şi Ion sunt nume frecvent întâlnite în popor. De aceea, aceste nume devin simboluri ale luptei pentru libertate. Îndeosebi pentru libertatea interioară, pentru descătuşarea sufletească, pentru apărarea credinței şi-a valorilor creştine. De aceea, poezia începe meditativ, fiind o exprimare poetică a ideilor pentru care nu trebuie să se ridice la luptă poporul, abia apoi numindu-se scopul superior al luptei: *Nu pentru-o lopată de rumenă pâine,/ Nu pentru pătule, nu pentru pogoane,/ Ci pentru văzduhul tău liber de mâine,/ Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!*. Strofa următoare are ecouri de ectenie, având expresii tipice ale rugăciunii liturgice: *Pentru sângele neamului tău curs prin şanțuri,/Pentru cântecul tău țintuit în piroane,/ Pentru lacrima soarelui tău pus în lanțuri,/ Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!*. Astfel, poetul sensibilizează şi impresionează cititorul, făcându-l părtaş la cântecul său de luptă. Ritmul liturgic al textului se îmbină cu ritmul imnic. În mod evident, poemul apare ca **un imn al chemării la înălțarea spirituală a unui popor**, la împlinirea unor deziderate de veacuri. Motivele sunt christice, apar în acest poem cuvinte şi expresii profund creştine: neam, piroane, lacrimă, libertate, icoane, lanțuri, lumină, toate exprimând un *Corpus Christi* simbolic, un strigăt puternic de libertate, o dorință fermă de a apăra, precum martirii de odinioară, credința străbună: *Şi ca să-ți pui tot sărutul fierbinte/ Pe praguri, pe prispe, pe uşi, pe icoane,/ Pe toate ce slobode-ți ies înainte,/ Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!// Ridică-te, Gheorghe, pe lanțuri, pe funii!/ Ridică-te, Ioane, pe sfinte ciolane!/ Sus, pe lumina din urmă-a furtunii,/ Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!* .

Comparat cu imnul lui Andrei Mureşanu, *Un răsunet*, poemul lui Radu Gyr a fost un strigăt de libertate rostit în numele neamului său. Fără îndoială, „poezia lui Radu Gyr reia numai îndemnul la lupta pentru libertate într-o retorică persuasivă, agitatorică, de o mare simplitate, în care, alături de imperativul **ridică-te** (titlu şi refren al poeziei, dar şi repetat sub formă de anaforă; din 24 de versuri, 8 încep cu acest imperativ reluat din titlu), pregnantă este alăturarea antonimică (de asemenea repetată) adverb/conjuncție adversativă [...]. Alăturarea antonimică *nu/ci* atrage după sine o dezvoltare a opoziției (nu pentru zadarnice bunuri materiale, ci pentru râvnita şi neprețuita libertate), prezentată într-o succesiune de metafore: *văzduhul liber de mâine, pentru sângele neamului tău curs prin şanțuri, pentru cântecul tău țintuit în piroane, pentru lacrima soarelui tău aprins, ca să aduni chiuind pe tăpşane o claie de zări şi-o căciulă de stele*" [4].

Rostirea poetică a lui Radu Gyr se aşază dintru început sub semnul unei lupte interioare pentru ieşirea la lumină şi izbăvire. Poetica textelor sale este un *Cântec de luptă* prin care îşi fixează un program coerent, biruit de convingerea lăuntrică a omului care are datoria să suporte toate până la sfârşit, deoarece adevărata înfrângere nu este o pierdere de ordin

material, ci spiritual: *Nu dor nici luptele pierdute,/ nici rănile din piept nu dor,/ cum dor acele brațe slute/ care să lupte nu mai vor.// Cât timp în piept inima-ți cântă/ ce-nseamnă-n luptă-un braț răpus?/ Ce-ți pasă-n praf de-o spadă frântă/ când te ridici c-un steag mai sus?/ Că-nfrânt nu eşti atunci când sângeri,/ nici când în lacrimi ochii ți-s./* ***Adevăratele înfrângeri/ sunt renunțările la vis***.

Alte poezii sunt adevărate rugăciuni, expresii culminante ale întâlnirii omului cu Dumnezeu. Această întâlnire nu poate avea loc decât într-o stare umană de profundă pocăință şi asumare deplină a suferinței nedreptăților. Aşa este, de pildă, poezia *Metanie*: *Doamne, fă din suferință,/ Pod de aur, pod înalt,/ Fă din lacrimă velință/ Ca-ntr-un pat adânc şi cald.// Din lovirile nedrepte/ Faguri facă-se şi vin./ Din înfrângeri, scări şi trepte,/ Din căderi, urcuş alpin.// Din veninul pus în cană/ Fă miresme ce nu pier./ Fă din fiecare rană/ o cădelniță spre cer;// Şi din fiece dezastru/ şi crepuscul stins în piept,/ Doamne, fă lăstun albastru/ şi fă zâmbet înțelept*.

Întâlnirea omului cu Domnul Hristos este şi tema capodoperei liricii lui Radu Gyr. *Azi-noapte Iisus* (sau *Iisus în celulă*) este textul care semnifică destinul fiecărui deținut politic de-a fi solidar cu suferința umană a Mântuitorului, ca şi suferința Mântuitorului care devine solidară cu a lor. Este arhicunoscut faptul că "dintre versurile lui, poezia care a circulat cel mai mult, care a însemnat cel mai mult pentru sufletul în restrişte al osândiților a fost *Iisus în celulă*. [...] Cu vizita aceasta, pe cât de tainică, pe atât de reală, începe poezia. Şi Iisus participă la toată mizeria vieții deținutului, la toate chinurile lui, se face părtaş la toate suferințele lui, în mod firesc, ca un prieten, ca un semen şi totuşi ca un Dumnezeu. [...] Comuniunea cu Dumnezeu în restrişte a fost dintotdeauna actul de tărie al sufletului românesc prigonit, strivit şi răstignit" **[5]**.

Domnul Hristos ajunge în celulă, devine un deținut asumându-şi soarta celor pedepsiți pe nedrept, dar, mai mult de-atât, simbolizând speranța şi singura lor mângâiere. Identificându-se cu deținuții, El vine cu haine vărgate, trece dincolo de zăbrele şi cere tăcere celui pe care-l vizitează, oferindu-i privilegiul Întâlnirii care îi dă puterea să spere, deşi finalul poeziei este ambiguu. Prima parte a poeziei este construită pe ideea întâlnirii cu Hristos în celulă: *Azi-noapte Iisus mi-a intrat în celulă./ O, ce trist şi ce-nalt părea Christ!/ Luna venea după El, în celulă/ şi-L făcea mai înalt şi mai trist.// Mâinile Lui păreau crini pe morminte,/ ochii adânci ca nişte păduri./ Luna-L bătea cu argint pe veşminte/ argintându-I pe mâini vechi spărturi./ Uimit am sărit de sub pătura sură:/ - De unde vii, Doamne, din ce veac?/ Iisus a dus lin un deget la gură/ şi mi-a făcut semn ca să tac.// S-a aşezat lângă mine pe rogojină:/ - Pune-mi pe răni mâna ta!/ Pe glezne-avea urme de cuie şi rugină/ parcă purtase lanțuri cândva.// Oftând şi-a întins truditele oase/ pe rogojina mea cu libărci./ Luna lumina, dar zăbrelele groase/ lungeau pe zăpada Lui vărgi./ / Părea celula munte, părea căpățână/ şi mişunau păduchi şi guzgani./ Am simțit cum îmi cade capul pe mână/ şi-am adormit o mie de ani...*

Partea a doua a poeziei prezintă o simetrie cu prima, numai că Hristos nu se mai află prezent fizic în celulă. Prezența Lui se mai simte doar prin mirosul de trandafiri, probabil ca simbol al mirosului de tămâie sau mir, care sunt folosite la slujbele bisericeşti. Trezirea din vis este identică în acest moment cu revenirea la starea de fapt, la zguduitoarea conştiință a omului care înțelege că a fost privilegiat să vadă chipul Celui ce este Lumină, că a fost **martorul unei revelații**, martorul prezenței vii a Mântuitorului în conştiința celui care aşteaptă izbăvirea: *Când m-am deşteptat din afunda genună,/ miroseau paiele a trandafiri./ Eram în celulă şi era lună,/ numai Iisus nu era nicăiri...// Am întins brațele: nimeni, tăcere./ Am întrebat zidul: nici un răspuns!/ Doar razele reci, ascuțite-n unghere,/ cu sulița lor m-au străpuns.../ - Unde eşti, Doamne? Am urlat la zăbrele./ Din lună venea fum de cățui.../ M-am pipăit...* ***şi pe mâinile mele,/ am găsit urmele cuielor Lui***.

Asemenea Apostolului Toma, poetul a primit dovada cuielor şi-a rănilor Lui, pentru a crede definitiv în Mântuitorul şi Izbăvitorul său. Conştient de clipa revelației căreia tocmai i-a fost martor, poetul reia imaginea inițială, conferind poeziei o compoziție circulară şi reducând esența textului la cele două imagini de *incipit* şi final. Dovada de netăgăduit că *Azi-noapte Iisus mi-a intrat în celulă* este aceea că *pe mâinile mele, am găsit urmele cuielor Lui*. Această întâlnire revelațională simbolizează identificarea totală a suferinței umane cu Patimile Lui, sensul conotativ lăsând loc ideii că omul se poate mântui prin Iubire, dar şi prin suferință.

Poezia *Basm* e o expresie culminantă a suferinței detenției, a cumplitei umilințe, a nedreptății şi a adevăratei răstigniri, în plan sufletesc, a omului de cultură, a cărui singură vină era credința în Dumnezeu şi în artă. Deşi titlul poate deruta, versurile exprimă o dramă cumplită, o suferință ce va fi resimțită înmiit în această viață şi dincolo de ea. Inspirată de dorul de fetița lui, pe care n-o mai văzuse de atâția ani, poetul scrie: *Fetița a rămas departe-n poveşti,/ cu mâini de icoană curată,/ iar tatăl ei a murit de atunci nu o dată,/ ci de sute de ori, de o mie de ori.../ De o mie de ori a fost tras pe roată,/ spânzurat de o mie de ori de sfori,/ de o mie de ori pus pe cruce,/ de o mie de ori perpelit în dogori,/ de o mie de ori, de o mie de ori...* Repetarea obsedantă a numeralului este mai degrabă o subminare a dorinței creatoare de a fi liberă, nu încătuşată, de a fi acasă, alături de copilă, nu în carceră, de a fi spirit liber, nu "*pus pe cruce*" de-atâtea ori... Sufletul cere imposibilul, iar nerealizarea dorinței devine obsesie, frustrare a ființei, dor...

Radu Gyr a fost considerat "**un Homer al închisorilor** (Victor Ioan Pica), un autor legendar care, deşi văzut de puțini în carne şi oase, dobândeşte dimensiuni mitice, prin opera sa" **[6]**. Om al suferinței, Radu Gyr este un poet tragic "prin transformarea dramei personale în cântecul tragic al unui neam întreg. Tragic e şi omul istoriei pentru că, deşi conştient de limitele sale, el forțează limita umană. [...] Credința nu exclude întrebările şi chiar disperarea, senzația de abandon. [...] Gyr se salvează însă prin artă. Sau mai exact, este, cred, iertat pentru că *mult a iubit*" [7]. Sau am putea încheia cu acel *Cântec deplin* al lui Radu Gyr: *N-ai lăuda de n-ai şti să blestemi,/ Surâd numai acei care suspină,/ Azi n-ai iubi de n-ar fi fost să gemi,/ De n-ai fi plâns, n-ai duce-n ochi lumină./ Şi dacă singur rana nu-ți legai,/ Cu mâna ta n-ai unge răni străine./ N-ai jindui după frânturi de rai/ De n-ai purta un ciob de iad în tine./ Că nu te-nalți din praf dacă nu cazi/ Cu fruntea jos, în pulberea amară,/ Şi dacă-nvii în cântecul de azi/ E că mureai în lacrima de-aseară.*

Maria-Daniela PĂNĂZAN

[1] Adrian Popescu, *Lancea frântă. Lirica lui Radu Gyr*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Buc., 1995, p. 75.
[2] *Ibidem*, p. 76.
[3] *Ibidem*, p. 79.
[4] Ion Buzaşi, *Poezia religioasă românească. Antologie*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2003, pp. 267-268.
[5] Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă*, Ed. Christiana, Buc., 2006, p. 301.
[6] Adrian Popescu, *op. cit.*, p. 91.
[7] *Ibidem*, pp. 100-101.

EROISMUL FEMININ ROMÂNESC ÎN SECOLUL XX

PREFAŢĂ LA A DOUA EDIŢIE A CĂRŢII *STRIGAT-AM CĂTRE TINE, DOAMNE...*

I

O realitate esenţială a dăinuirii noastre ca neam este şi ceea ce putem numi *eroismul feminin*: de la crucea umilă a naşterii de prunci şi până la crucea apoteotică a mărturisirii lui Hristos, el a însoţit, hrănit şi vegheat – discret, dar energic – lupta bărbătească a eroilor sau martirilor noştri ştiuţi şi neştiuţi. Păcat că despre femeia română – mamă, soră, soţie sau fiică – s-a scris atât de puţin, fiind până astăzi insuficient înţeleasă şi preţuită în drama şi în măreţia ei. E demnă de tot respectul fapta eroică în sine, pe care o înregistrează baladele şi cronicile, legenda şi istoria, dar nu mai puţin vrednică de respect este rezistenţa la încercări şi consimţirea sacrificială a celor care-şi văd plecând la moarte fiii, soţii, fraţii, părinţii, petrecându-i rugătoare, cu inima şi cu gândul, şi asumându-şi tăria de a duce mai departe, în firescul ei cotidian, viaţa dăinuitoare peste toate morţile istoriei.

După veacurile de martiraj auroral care au temeluit Biserica lui Hristos şi în care au primit cununa muceniceascǎ deopotrivă nenumăraţi bărbaţi şi nenumărate femei, eroismul jertfelnic al „sexului frumos” s-a manifestat mai degrabă în forme pasive sau indirecte, îndeosebi sub semnul transfigurator al suferinţei răbdătoare, cel mai adesea mute şi anonime. Eroismul acesta, niciodată absent şi întotdeauna esenţial în economia vieţii, a fost, veacuri de-a rândul, unul cu precădere domestic, circumscris oarecum în „mica biserică” a vetrei seculare, sfinţit de roadele pântecelui şi de roadele gliei, departe de iureşul luptelor sângeroase, de arme, lanţuri, cătuşe şi gratii.

Această îndelungată aşezare a lucrurilor a fost însă amarnic tulburată de cumplitele aventuri totalitare ale secolului XX – cel mai crud şi mai pervers dintre toate secolele de după triumful creştinismului: secolul războaielor mondiale, al revoluţiilor comuniste, al lagărelor şi al gulagurilor, al terorismelor de toate culorile, al apostaziilor şi smintelilor amplificate mediatic şi chiar legiferate la adăpostul ideologiilor dominante. Un secol asaltat, de la un capăt la celălalt, de duhul neopăgân, împins nu o dată până la adevărate forme de satanism individual sau colectiv. Un secol în care s-a urmărit parcă programatic – chiar dacă nu s-a reuşit pe deplin – ca lumea lui Hristos să fie prefăcută din mers în lumea lui Antihrist.

Comunismul a fost culminaţia politică şi ideologică a acestui marş dizolvant, reiterând – nu în numele altor zeităţi, ci în acela al ateismului radical – marile persecuţii din zorii erei creştine [1]. Martirajul creştin al ţărilor prin care a bântuit „stafia” anunţată de evreul Karl Marx a dublat şi chiar a depăşit numeric martirajul primelor secole, iar în acest context femeia a reintrat şi ea pe scena deschisă a luptelor eroice pentru apărarea credinţei, identităţii, libertăţii şi temeiurilor sănătoase ale vieţii. Provocările vremurilor au smuls-o nu o dată din cadrele îndătinate şi din rosturile fireşti ale existenţei ei domestice şi materne, aruncând-o pe „câmpurile de luptă” ale veacului, în vălmăşagul celor mai dure încercări în care eroismul ei latent a fost pus să se actualizeze vreodată. Şi trebuie spus că femeia s-a dovedit în nenumărate rânduri capabilă de a fi o adevărată cruciată, iar *fiat*-ul ei la chemarea Arhanghelului dreptăţii a fost în multe cazuri la fel de ferm ca *fiat*-ul Mariei la Buna Vestire a Naşterii răscumpărătoare.

II

României i-a fost dat să cunoască, în această privinţă, o experienţă poate unică în toată istoria europeană. Iar această experienţă se leagă precumpănitor şi organic de un alt fenomen unic, care a fost cel al legionarismului românesc – nu atât ca front politic, cât ca „şcoală spirituală”, în care, după năzuinţa în atâtea ipostaze întruchipată a harismaticului ei întemeietor, „dacă va intra *un om*, la celălalt capăt va trebui să iasă *un erou*” (*Cărticica şefului de cuib*, ed. 1940, p. 65). Legionarul, înainte de a fi un activist politic, este o vie conştiinţă creştină şi naţională, un reper moral şi un mărturisitor jertfelnic, purtătorul unui eroism existenţial fără de care nimic nu poate nici să se primenească, nici să dureze. Târziu, în dizgraţie şi apoi în închisoare, un Iuliu Maniu a recunoscut dreptatea de principiu a lui Codreanu (care a fost mai degrabă un educator, un formator şi catalizator de conştiinţe şi energii creatoare, decât un lider politic în sensul curent al cuvântului): “Recunosc că Corneliu Zelea Codreanu a fost superior gândirii mele. Eu am încercat să adopt, în slujba şi salvarea ţării, căi politice; el a ales o cale superioară, şi anume să realizeze mai întâi caractere, educând un tineret care, pe căi de înălţare patriotică, să se dăruiască total, moral şi spiritual; să creeze mai întâi o elită conducătoare şi abia apoi un partid” (*apud* vol. *Din luptele tineretului român: 1919-1939*, Editura Fundaţiei Buna Vestire, Bucureşti, 1993, p. 267).

Nu este locul aici a intra în istoria legionară dintre cele două războaie, pentru a arăta cât de mare şi de complex a fost aportul femeilor/fetelor în mişcarea lui Codreanu. Se ştie că eroismul lor mărturisitor a mers chiar până la sacrificiul suprem (cazul cel mai tulburător rămânînd cel al Nicoletei Nicolescu). Dar nu neapărat moartea este măsura eroismului asumat. Ba se poate spune că uneori a trăi eroic, asumându-ţi toate consecinţele unui act de curaj şi rectitudine, într-o lume care te vânează din toate părţile şi e gata să-şi ascută ghearele pe spinarea ta, este o cruce mai grea decât moartea. Sau, altfel spus, cel mai mare gest de curaj eroic nu este *să mori* pur şi simplu, ci *să trăieşti* clipă de clipă *sub spectrul morţii*, „gata de moarte”, cum ziceau legionarii. Un gest de un curaj „nebun”, cum a fost bunăoară cel din 8 iunie 1938 al Marietei Iordache (viitoarea maică Mihaela de la Vladimireşti), pe atunci studentă la ANEF, care pe stadion, în plină manifestaţie festivistă, în prezenţa regelui-călău Carol II, a pus mâna pe un microfon şi a strigat în auzul tuturor: „Corneliu Zelea Codreanu este nevinovat şi pentru acest adevăr sunt gata de moarte!”, nu este mai prejos, ca dimensiune eroică, de moartea ei martirică în închisoarea de la Ciuc, 25 de ani mai târziu, după ce trecuse cu fruntea sus prin toate prigoanele generaţiei sale. Când ţi-ai jertfit întreaga viaţă unei cauze care te transcende, şi ai trecut prin toate vămile suferinţei, moartea poate fi şi o încununare, dar mai degrabă seamănă cu o izbăvire...

A trăi neîncovoiat o viaţă mai cumplită decât moartea – iată marea lecţie a eroismului legionar, deprins şi manifestat de elita morală a unei generaţii formate în „Frăţiile de Cruce” şi în „Cetăţuile” de fete (şi căreia îi aparţine, cu cinste, şi autoarea acestei cărţi). Deşi poate să pară altfel, marea măsură a eroismului legionar nu a dat-o epoca interbelică, a martirilor legendari (în frunte cu Moţa, Marin şi Codreanu însuşi, sau, pentru că este vorba de femei, cu Nicoleta Nicolescu şi Elena Bagdad), ci epoca ulterioară, a prigoanelor de o jumătate de secol începute sub Antonescu şi continuate sub comunişti, în care floarea acestei generaţii, bărbaţi şi femei deopotrivă, a fost târâtă prin lagăre şi închisori, apoi marginalizată şi calomniată sistematic, ba chiar persecutată şi în urmaşii ei (care cel mai adesea n-aveau altă „vină” decât că se născuseră din părinţi „stigmatizaţi”). Ce miracol psihologic şi paideic se ascunde în îndepărtata „sfântă tinereţe legionară” a unor octogenari şi nonagenari care continuă să-şi mărturisească până la ultima suflare crezul sublim care le-a adus atâtea chinuri şi nenorociri, într-o istorie a tuturor deziluziilor!

Sensibilitatea legionară, profund creştină în resorturile ei cele mai intime, a presimţit din capul locului (adică încă din primii ani de după bolşevizarea vecinilor de la Răsărit) iminenţa şi amploarea pericolului comunist; şi a fost conştientă nu numai de dimensiunea istorică a acestui pericol, dar şi de dimensiunea lui mistică (*bolşevizarea* fiind percepută ca o formă de *satanizare*, cum timpul a şi dovedit-o, mai bine decât suntem unii dintre noi dispuşi s-o recunoaştem astăzi). Chiar antipoliticianismul şi antisemitismul conjunctural al legionarilor nu sunt, privite mai atent, decât consecinţe ale anticomunismului lor, întrucât oamenii politici de stânga contribuiau la ruinarea ordinii creştine, iar dintre evrei se recrutau principalii agitatori şi agenţi comunişti ai vremii. Era deci în logica lucrurilor ca, o dată comunizată România, cu tancurile sovietice şi cu complicitatea abjectă a Occidentului, noul regim proletar să vadă în Mişcarea Legionară (sau în ce mai rămăsese din ea, după ce Antonescu însuşi se străduise, cu sprijin german, s-o scoată din istorie) adversarul său cel mai radical şi mai redutabil. Legionarii care n-au vrut sau n-au putut să se refugieze peste graniţe au fost urmăriţi şi arestaţi cu miile, bărbaţi şi femei, mai tineri sau mai vârstnici, notorii sau anonimi, umplând lagărele şi puşcăriile ţării „eliberate”, de unde cei mai mulţi n-au mai ieşit decât la graţierea generală din 1964, unii (cei arestaţi de Antonescu în 1941, după aşa-zisa „rebeliune”, şi apoi preluaţi ca atare de capitularzi şi de comunişti) însumând şi 23 de ani de închisoare (cu regimul penitenciar cel mai dur, aşa cum atestă toate sursele documentare). Tot legionarii – efectivi sau doar simpatizanţi – au alcătuit şi grosul rezistenţei armate din munţi (lichidate treptat până spre începutul anilor 60), care în spiritul şi litera ei îşi are originea tot în vizionarismul eroic şi jertfelnic al lui Codreanu [2].

Despre comportamentul impresionant al legionarilor în închisorile comuniste mărturisesc numeroase surse, inclusiv nelegionare (N. Steinhardt, R. Wurmbrand, I. Ioanid etc.); oricâte rezerve ideologice s-ar formula, legionarii au fost – şi înainte, şi după 1944 – campionii rezistenţei româneşti anticomuniste şi, vorba lui Mircea Eliade, singura mişcare politică românească „care *lua în serios* creştinismul şi Biserica” (*Memorii*, vol. II, Editura Humanitas, Bucureşti, 1991, p. 27).

III

Neopăgânismul comunist, în faza lui vindicativă şi de instaurare prin teroare, a înfiinţat şi ceva ce nu mai existase înainte: *închisoarea politică pentru femei*. Resursele de eroism feminin românesc au fost puse astfel în faţa unor încercări care, în multe privinţe, nu mai aveau precedent în istoria noastră. Ce-i drept, în aceste închisori (ce-au funcţionat până la desfiinţarea sistemului concentraţionar al „politicilor”, în 1964, sub puternice presiuni externe) au fost deţinute femei de cele mai diverse condiţii şi orientări, unele având legături – directe sau doar de familie – cu „partidele istorice”, altele neavând nici o apartenenţă politică, dar fiind considerate „elemente reacţionare” prin simpla lor origine „burghezo-moşierească”. Poate încă şi mai mult decât în închisorile de bărbaţi, predominanţa au deţinut-o însă legionarele

☛

[1] „Printre amintirile copilăriei mele – mărturisea nu demult autoarea acestei cărţi – şi-a făcut loc o imagine de Apocalipsă. Mergeam cu bunicul de mână la biserică, de Paşte, iar pe malul celălalt am văzut cum se aruncau în Nistru, la Mihailovka, crucea, clopotele şi clopotniţa unei biserici. Probabil, biserica din sat. Totul se întâmpla în vuiet de tractoare cu şenile. Atunci, bunicul ne-a spus nouă, copiilor, următoarele cuvinte, pe care le-am considerat – şi le consider încă – testamentul său politic: «Priviţi, ţineţi minte şi nu uitaţi niciodată ce înseamnă comunismul!»” (citatul acesta, ca şi cele de la notele 4 şi 6, este reprodus din grupajul intitulat „O viaţă în temniţele comuniste”, realizat de Bogdan Mihăilă şi apărut în *Monitorul de Neamţ*, la 17 martie 2007).

[2] „... În faţa acestor perspective ce ni se deschideau, ne-a încolţit în minte *gândul retragerii în munţi*. Acolo unde românul a primit lupta cu toate puhoaiele duşmane. [...] Decât să ni se usuce trupurile şi să ne sece sângele din vine în închisorile urâte şi triste, mai bine să ne terminăm viaţa murind cu toţii în munţi, pentru credinţa noastră. [...] Vor trimite să ne prindă şi să ne omoare. Vom fugi; ne vom ascunde; vom lupta; iar la urmă vom fi, desigur, răpuşi. Căci noi vom fi puţini, urmăriţi de batalioane şi de regimente româneşti. Atunci vom primi moartea. Sângele nostru al tuturora va curge. Acest moment va fi cel mai mare discurs al nostru adresat neamului românesc; şi cel din urmă” (*Pentru legionari*, ed. 1936, p. 312).

– fie încadrate efectiv în Legiune, fie trecute doar prin „Cetățui", fie „deconspirate" ca simple simpatizante. Prigonirea și încarcerarea femeilor este, din păcate, un capitol mai puțin cunoscut al fenomenului concentraționar comunist, deși în ultimii 10-12 ani s-au adunat tot mai multe mărturii documentare sau memorialistice, iar una dintre cărțile de mare succes din această categorie, *Bénie soit-tu, prison! / Binecuvântată fii, închisoare!*, de Nicole Valéry-Grossu (pe numele adevărat Coleta Bruteanu, soția poetului și luptătorului anticomunist Sergiu Grossu), a cunoscut și o remarcabilă transpunere cinematografică (în regia lui Nicolae Mărgineanu). Nici celebrul documentar „Memorialul durerii", deși realizat de o doamnă (Lucia Hossu-Longin), n-a tratat suficient problema închisorilor de femei, având și neajunsul de a fi ocolit „prudent" implicația legionară. În acest context, reeditarea cărții de față este un act pe cât de nobil, pe atât de necesar, iar pilda de vrednicie mărturisitoare a doamnei Aspazia (Pazi) Oțel Petrescu e una demnă de cea mai înaltă prețuire.

Aspazia (Pazi) Oțel Petrescu

Mergând pe calea deschisă, pentru lumea legionară, de regretata doctoriță Ana-Maria Marin (1910-2001) [3], autoarea volumelor *Poveste de dincolo. Amintiri din țara cotropită* (în regia autoarei, Madrid, 1979), *Prin poarta cea strâmtă* (Editura Gordian, Timișoara, 1993 – contribuția cea mai importantă, recenzată și de Aspazia Oțel Petrescu) și *Povestea neamului românesc scrisă de o bunică pentru nepoata sa* (Editura Puncte Cardinale, Sibiu, 1999), doamna Aspazia Oțel Petrescu (n. 1923, cu 14 ani de temniță grea [4]) adaugă, într-un rodnic amurg, trecutului său de luptătoare pentru Cruce, Neam și Țară un prezent de neistovit patos mărturisitor, devenind vocea unei întregi generații mucenicite și a celui mai consistent front de eroism feminin românesc din zbuciumata istorie a secolului XX. Prin tot ce a făcut până acum, în cele aproape două decenii de la prăbușirea globală a comunismului, doamna Aspazia Oțel Petrescu a devenit o adevărată instituție a memoriei naționale. Prezentă activ la toate comemorările camaradelor de suferință, evocându-le individual sau generic, în scris sau prin viu grai, implicându-se în mai toate inițiativele majore de cinstire și pomenire a celor căzuți în prigoanele mai vechi sau mai noi, tâlcuind în cei mai puri termeni creștini întreaga suferință îndurată pe Golgotele veacului, domnia-sa a descoperit generațiilor mai noi sensul și măreția luptei și jertfei eroice a „cruciaților secolului XX", cu o constanță și o vigoare comparabile poate numai cu ceea ce a realizat, în același răstimp al mărturisirii, dintre bărbații supraviețuitori ai marilor bătălii și prigoane, regretatul Ion Gavrilă Ogoranu (1922-2006).

Volumele de amintiri și evocări publicate până astăzi de doamna Aspazia Oțel Petrescu – *Strigat-am către Tine, Doamne...* (Editura Fundației Culturale Buna Vestire, București, 2000, cu frumoasa prefață a profesorului Ion Coja [5]), *Crucea de la Miercurea Ciuc și Paraclisul „Nașterea Maicii Domnului" de la Mislea. În memoria femeilor decedate în lupta anticomunistă* (Editura Scara, București, 2001, cu un capitol IV cuprinzând cea mai completă listă de nume de femei trecute prin prigoane și pușcării, multe cu moarte martirică) și *Adusu-mi-am aminte* (Rovimed Publishers, Roman, 2007, cu splendide ilustrații alb-negru și color, de o certă valoare documentară) – se constituie în bibliografia esențială a eroismului feminin românesc de extracție legionară, de la premisele anilor 40 și până la experiențele- limită ale închisorilor comuniste de femei de la Miercurea Ciuc și de la Mislea, descrise nu doar cu tot scrupulul adevărului (din *trăite*, iar nu din auzite [6]), ci și cu ales dar narativ (autoarea, de neam răzeșesc, are ceva din harul marilor povestitori moldavi), ceea ce le preface în icoane vii și nemuritoare, capabile nu doar să deschidă minți, ci și să cucerească suflete. Fie ca acestea să fie, măcar în câteva dintre numeroasele cazuri (în frunte cu cel al Maicii Mihaela, de la a cărei moarte martirică se împlinesc în această primăvară 45 de ani), icoanele înaintemergătoare ale unor sfinte mucenițe din sinaxarele bisericești de mâine!

Răzvan CODRESCU

[3] Născută Ropală, fiică a unui ofițer român și a unei evreice creștinate; văduva avocatului și comandantului legionar Vasile Marin (1904-1937), căzut pe frontul de la Majadahonda, alături de Ionel Moța; trecută prin închisorile comuniste, apoi emigrată în Elveția și recăsătorită Van Saanen.

[4] „Terminasem Liceul «Elena Doamna» din Cernăuți când părinții s-au stabilit, datorită refugiului în Ardeal, la Șugag, jud. Alba, iar eu urmam cursurile Facultății de Litere și Filosofie din Cluj. În acei ani, am intrat într-o organizație de tineri anticomuniști și noi, fetele, aveam misiunea de a strânge fonduri pentru pachetele pe care le trimiteam în închisori deținuților politici. Înainte de a termina anul IV, am fost descoperită și, atunci, am plecat acasă cu gândul de a intra în rezistența din munți. Imediat s-au prezentat la părinți doi civili și au întrebat de mine. Eu de sub nasul lor am fugit spre pădure. Securiștii și-au scos pistoalele în văzul părinților și au început să tragă după mine. M-am gândit la mama și m-am oprit. Prima bătaie, sălbatică, umilitoare, cu patul de la pistol, atunci am luat-o. După anchete cumplite, la Cluj, care au durat un an, am avut parte de un proces răsunător, instrumentat în Săptămâna Patimilor. Mascarada «Procesului de la Cluj», care avea să cuprindă printre acuzați peste 150 de studenți, elevi, medici, profesori, urmărea să ne prezinte țării ca «dușmani de moarte ai poporului» și de aceea și sentințele au fost deosebit de aspre. Am fost condamnată la 10 ani de temniță grea [cărora li s-au adăugat, abuziv, alți 4 ani, de detenție «administrativă»! – n. R. C.]" (Aspazia Oțel Petrescu; mărturisire preluată din sursa cit. la nota 1).

[5] „Un nume pentru eternitate" (cizez aici încheierea: „... neștiut ar fi rămas și martiriul legionarelor de la Mislea ori Miercurea Ciuc, dacă nu se ițea dintre ele conștiința excepțională, dublată de harul scriitoricesc al celei care se numește Aspazia Oțel Petrescu. Un nume pentru eternitatea noastră românească").

[6] „Nici în mormânt nu voi uita teroarea din închisoarea de la Miercurea Ciuc. Acolo fusesem transferată. Pușcăria era sinistră, deținutele dormeau pe jos, mâncarea era execrabilă. Directorul închisorii se numea Fleșeru, o brută. Dăduse dispoziție ca pentru orice fleac să fii pedepsit, iar pedepsele erau de un rafinament oriental. Dacă nu eram ținute iarna la izolator, atunci ni se punea un sistem complicat de cătușe, care se strângeau pe mână la orice mișcare. Cu asemenea cătușe, m-au vârât în pivnița cu șobolani o zi întreagă. Erau atât de mulți încât, la început, cozile lor mi s-au părut snopuri de paie!" (Aspazia Oțel Petrescu; mărturisire preluată din sursa cit. la nota 1).

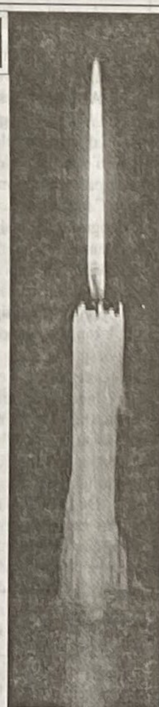
P. S. Dr. Ioan Mihălțan (1926-2008)

Episcopul Ioan Mihălțan al Oradiei, Bihorului și Sălajului a păstorit între anii 1990-1992, ca arhiereu vicar, și între anii 1992-2007, ca episcop eparhiot.

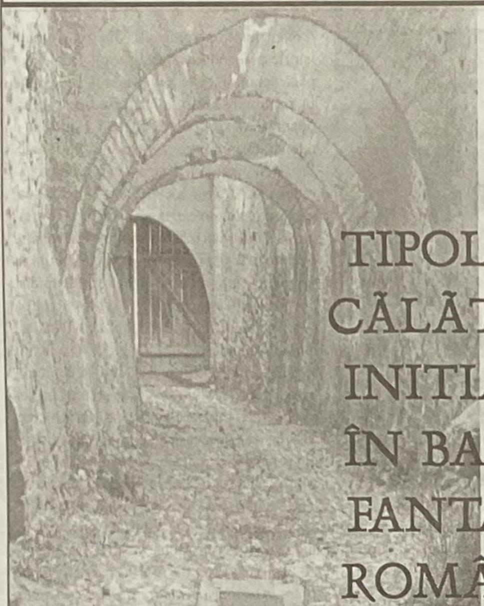
El a fost și va rămâne, în conștiința discipolilor, profilul teologului și al omului de cultură cu deschidere spre universal. Colaborator apropiat și sfetnic luminat al multor personalități culturale, profesori și ierarhi, îndrumător al multor studenți și doctoranzi, păstor duhovnicesc al atâtor generații de preoți și călugări, membru a foarte multe organisme academice de specialitate din țară, la înmormântare l-au plâns și regretat cu toții. A fost o prohodire a unui distins ierarh și cărturar al Bisericii care m-a impresionat profund datorită atmosferei de reculegere, decenței și sobrietății în care s-a desfășurat. M-aș bucura să știu că atât contemporanii, cât și posteritatea îi vor acorda, totdeauna, cinstea, recunoștința și prețuirea cuvenite pentru tot ce a făcut, pentru ceea ce a fost și însemnat (sau ar trebui să însemne) în conștiința și în memoria noastră colectivă (pentru care mă rog lui Dumnezeu să nu fie alterată).

Sunt încredințat că sunt foarte mulți oameni de rând, credincioși și slujitori ai Bisericii noastre strămoșești, care se roagă Bunului Dumnezeu să-l ierte, să-l odihnească și să-l răsplătească pentru faptul că i-a făcut pe ei, ori pe copiii lor, oameni cu școală teologică înaltă, hirotonindu-i apoi preoți și diaconi, instalându-i în parohiile încredințate lor spre slăvirea lui Dumnezeu și păstorirea turmei celei cuvântătoare.

Pentru cel ce a târnosit și binecuvântat atât de multe lăcașuri de închinare și a lăsat urme de neșters în sufletele celor păstoriți atâția ani, să zicem: *Veșnică să-i fie pomenirea!*

Drd. Stelian Gomboș
Consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte

TIPOLOGIA CĂLĂTORIEI INIȚIATICE ÎN BASMUL FANTASTIC ROMÂNESC

II b. O SCURTĂ ÎNCERCARE DE TIPOLOGIE

Pentru că tipologia noastră urmează a se aplica la folclorul literar românesc sau, mai exact, la basmul românesc, trebuie să apelăm, desigur, la celebra lucrare a lui Lazăr Șăineanu, *Basmele române*. Această operă monumentală va constitui materialul nostru de lucru. În ceea ce privește metoda, în afară de cele deja arătate în secțiunea anterioară și de precizările ce urmează, considerăm necesar a preciza importanța lui Propp. Metoda acestuia de analiză și „descompunere" a basmului a fost sursa noastră de inspirație pentru tipologia prezentă. Am constatat că o serie de metode folosite de folcloristul rus în *Morfologia basmului* se aplică foarte bine și călătoriei inițiatice. Rezultă un model sistematic pe care îl considerăm bine întemeiat științific și eficient și în același timp ușor de folosit în analize ulterioare.

Precizăm și necesitatea de a evita o tipologizare simplistă bazată pe un pretins criteriu topografic. Delimitări de tipul „călătorie scurtă" și respectiv „lungă", „în sus" ori „în jos" ș.a.m.d. pot fi utile în hotarele unei analize literare, dar devin total insuficiente și chiar inaplicabile pentru un alt nivel de cercetare (etnologică, folcloristică etc.). Așa cum vom vedea, distanța „scurtă" sau „lungă" este un criteriu înșelător, mai ales că de multe ori o pădure apropiată, o vale sau o câmpie învecinată sunt porți către alte tărâmuri. Ceea ce contează cu adevărat este nu lungimea călătoriei în unități de măsură, ci *rosturile* călătoriei, acestea fiind singurele în măsură să o definească real. Până la urmă, acest lucru este mai mult decât firesc: este vorba de călătorii cu *rost*, inițiatice, nu de curse de alergări sau antrenamente fizice (la care, într-adevăr, distanța ar deveni un criteriu fundamental, alături de tipul terenului și alte condiții conexe).

Primul popas în lucrarea lui Lazăr Șăineanu îl facem la scurta înșiruire de călătorii ale eroului pozitiv prezentată la paginile 36-37.

Autorul ne oferă aici întâi tipul călătoriei „în căutarea ursitei", ajungând „Făt-Frumos" într-o „*pădure* deasă", de fapt un alt tărâm (vom reveni mai jos asupra noțiunii de „tărâm", deosebit de importantă atât în basmul românesc în general, cât mai ales pentru călătoria inițiatică, după cum vom vedea).

Al doilea tip este al călătoriei – „mult mai depărtată" – pe „*tărâmul celălalt*", numit și „*Lumea Neagră*" – spre deosebire de tărâmul acesta, „*Lumea albă*" – și care are însușiri și imagini diferite de cele comune lumii cunoscute, obișnuite. Alte lumi extraordinare sau alte tărâmuri sunt cele ale lumilor aeriană, cerească și paradisiacă – găsite printr-un arbore, munte, pasăre etc. Suntem însă obligați să observăm că generalizarea termenilor de „*Lumea Neagră*" sau „*Lumea albă*" constituie o eroare a autorului citat. Întâi, folosirea lor este limitată atât geografic dar mai ales ca sens și frecvență. Apoi, „*Lumea neagră*" se spune îndeobște unui anume „alt tărâm", adică *Iadului*. Și, cu toate că multe basme românești prezintă și o „coborâre la Iad" mai mult sau mai puțin fățișă, aceasta nu devine totuși o regulă nici pentru basmul fantastic românesc și nici pentru sensul termenului „tărâmul celălalt".

Un al treilea tip al călătoriei este prezentat de Șăineanu foarte abrupt, fără pregătire, ca de la sine înțeles: cel al căutării unei persoane sau rude pierdute, răpite sau dispărute. În unele basme acest tip al călătoriei este singurul întâlnit, în altele reprezintă doar o etapă. Și acest fel de călătorie este, desigur, inițiatică.

Îndeplinirea unei însărcinări (sau unor însărcinări) devine a patra categorie a călătoriilor inițiatice pe care o putem identifica în paginile amintite. Desigur, categoriile respective nu sunt privite de autor din perspectiva inițierii, ci din cea a eroului de basm, sau, mai bine zis, din perspectiva îndatoririlor, puterilor și acțiunilor existente la un asemenea erou. Oricum, însă, categoriile există și formează prime repere pentru o tipologie.

De la călătoria pentru îndeplinirea unor însărcinări, menționând felurite încercări și realizări extraordinare ale eroilor, precum și tovarășii și obiectele ajutătoare acestor eroi, autorul citat merge însă către considerațiuni asupra timpului în basmul românesc. Deși suntem obligați a ne opri și asupra *timpului*, ca și asupra *tărâmului*, o vom face după ce încercăm a mai identifica tipuri de călătorii pe baza lucrării citate. Menționăm aici – deși este oricum evident – faptul că în vreme ce Lazăr Șăineanu face tipologia basmului românesc pe *motive* [1], în tipologia călătoriei inițiatice trebuie să ne axăm pe *funcții*.

Facem acest lucru din mai multe pricini. Întâi, deoarece motivația este foarte importantă pentru orice inițiere, deci implicit și pentru călătoria inițiatică. În al doilea rând, pentru că sunt forme de călătorie asemănătoare ca desfășurare (aspect epic), dar care diferă prin funcție în mod fundamental; iar această diferențiere are efecte semnificative asupra rostului și desfășurării ulterioare a basmului. În al treilea rând, folosim funcțiile drept criteriu pentru că nu se poate organiza eficient o tipologie a călătoriei inițiatice pe alte baze. De pildă *distanța*, așa cum am arătat, nu poate fi folosită în mod eficient drept criteriu. După cum vom vedea, o călătorie poate avea loc dintr-o cameră într-alta (în cazul *interzicerilor*, de pildă), din palat într-o câmpie sau pădure învecinată, dintr-un sat într-altul, dintr-o țară într-alta sau peste trei ori peste șapte mări și țări. Este nu doar greu, ci pur și simplu subiectiv și nerelevant să definești aceste călătorii pe baza distanței. În definitiv călătoria inițiatică, fie ea îndepărtată sau apropiată, prezintă aceleași caracteristici și funcții, iar *înstrăinarea* și *extraordinarul* sunt mult mai importante decât distanța, care folosește mai curând ca un pretext epic. Într-o situație similară se găsește și *timpul*, dacă încercăm a-l folosi drept criteriu tipologic. Încă de la formulele de început ale basmului (a se vedea și Șăineanu, 1978:142-146) se poate observa că povestitorii așază cele întâmplate într-un *alt timp*. Caracteristicile acestuia variază oarecum, dar esențială este capacitatea sa de a se sustrage delimitărilor comune (iar aici apare o deosebire fundamentală față de legendă, unde se încearcă precizarea unui anume timp istoric). Acest fapt înlătură posibilitatea apelării la *timp* ca la un criteriu funcțional pentru basmul fantastic românesc, fie și din perspectiva subiectului care ne interesează. *Funcția* călătoriei inițiatice apare, în contrast cu *distanța* și *timpul*, ca un criteriu axiologic, definitoriu, științific și eficient, cel mai potrivit pentru o tipologie bine organizată.

Așa cum se poate vedea cu ușurință, există trei niveluri mari în care putem așeza funcțiile atribuite călătoriei inițiatice.

Primul nivel, care este axiologic, e cel al funcției de inițiere în sine. Această funcție o îndeplinesc absolut toate călătoriile inițiatice, definind în sine categoria studiată.

Al doilea nivel este al celor trei diviziuni descifrate în capitolul anterior (*călătorii inițiatice personale*, *călătorii inițiatice misionare* și *călătorii inițiatice complete*) și care dau prima împărțire sau clasificare a călătoriilor inițiatice. Această împărțire se face după *direcția* de exercitare a funcției de inițiere.

Al treilea nivel este al funcțiilor secundare, pe care nu îndrăznim a le numi pretexte, căci numai rareori au acest statut, în multe alte cazuri fiind foarte importante. Am găsit până acum patru funcții secundare [2] – ce pot avea, desigur, nenumărate variante –, dar vom vedea că mai există și altele; și este firesc să încercăm a le detecta și pe acestea înaintea altor analize și observații (precum cele privind modul în care sunt prezente și se structurează funcțiile secundare, sau cele asupra *timpului* și *tărâmului*, ca și asupra *structurii* călătoriei inițiatice etc.).

Mergând la secțiunea *Basmelor române* a lui Șăineanu dedicată în sine basmului românesc, găsim încă de la început călătoria inițiatică. Ea apare ca element fundamental al „*ciclului părăsirilor*" [Șăineanu, 1978:165 ș.u.]. Acesta are ca element caracteristic „*părăsirea* (mai totdeauna provizorie) a ființei iubite în urma unei greșeli". În toate cele trei tipuri prezentate [3] călătoria este cheia dezlegării problemelor. Ea se prezintă la o primă vedere ca o formă a funcției de regăsire a unei rude/persoane pierdute, funcție amintită ceva mai sus. Dar apare aici și o altă funcție, de expiere. Într-adevăr, mai ales în primele două tipuri, dar și în al treilea de multe ori, călătoria are o evidentă funcție de răscumpărare a greșelii sau păcatului ce a declanșat despărțirea (sau părăsirea). Exemple sunt din destul, amintim chiar pe primul prezentat de autorul citat, cel al femeii care, greșind grav față de bărbat cade sub blestem, plătindu-și greșeala cu strădurințele și chinurile călătoriei. Avem prin urmare o altă funcție secundară a călătoriei inițiatice, aceea de expiere sau răscumpărare a păcatului (greșelii). Această expiere este totodată o inițiere, întrucât nu are doar rostul de a face pe cineva să plătească o datorie (greșeală, păcat), ci și pe acela de a-i transforma și pe cel care a greșit, și pe cel căruia s-a greșit în persoane diferite, capabile să iasă din condiția inițială pentru a rămâne împreună.

Trebuie să remarcăm însă că expierea din cazul **A**, al femeii care greșește, este foarte diferită de alte răscumpărări sau iertări prezente în basmul românesc. Iar diferența principală este dată de dimensiunea uriașă a răscumpărării în raport cu dimensiunea vizibilă a greșelii. Pentru a nu insista peste măsură asupra acestui tip, fie-ne îngăduit să ne exprimăm credința că o asemenea expiere excepțională – sau, am putea spune, exagerată – se datorează caracterului excepțional al eroului. Acest caracter nu presupune doar o exigență sporită a acestuia, ci și un nivel echivalent din partea partenerului de viață. În lipsa acestei echivalențe, ea trebuie câștigată printr-o inițiere care este pe cât de dură, pe atât de eficientă.

O dată dusă la capăt, călătoria de expiere se dovedește a fi eliberatoare pentru amândoi soții (căci, dincolo de blestemul imediat și urmările sale evidente, se pare că și cel ce părăsește nu are parte de o situație fericită sau măcar liniștită până la deznodământul basmului [4]). Călătoria de acest fel, cu dublă funcție de regăsire și expiere, se dovedește astfel a avea o înaltă putere inițiatică [5].

(Va urma)

Pr. Drd. Mihai-Andrei ALDEA

---

[1] Se poate verifica aceasta atât la cuprinsul lucrării citate, cât și în declarațiile autorului (de pildă Șăineanu, 1978:161-162).

[2] În căutarea ursitei, în căutarea unui loc sau (cum vom vedea mai jos) obiect extraordinar, de căutare a unei persoane pierdute și respectiv îndeplinirea unei (unor) însărcinări.

[3] **A**. Femeia greșește, e părăsită de bărbat, pleacă în căutarea lui, îl găsește și se împacă. **B**. Bărbatul greșește și femeia (zâna) îl părăsește, pleacă în căutarea ei, o găsește și se împacă. **C**. Făt-Frumos răpește hainele zânei la scăldat și o ia de nevastă; ea își regăsește hainele și fuge: Făt-Frumos pleacă în căutarea ei, o găsește și se împacă.

[4] Acest lucru se poate deduce atât din răutatea femeii pe care bărbatul fugar este nevoit a o avea de nevastă până când femeia sa cea adevărată își împlinește călătoria, cât și, de pildă, din soarta zânei răpite de zmeu etc. [Șăineanu, 1978:166, 186 șcl].

[5] Ceea ce corespunde de altfel gândirii creștine clasice, unde smerirea prin încercări și prin mustrare sau certare au un rol fundamental și o eficiență excepțională (a se vedea, ca exemple, *Isaia*, cap. 53, sau *Evrei*, cap. 11 și 12.. De altfel, acest raport între greșeală și expiere este o adevărată paradigmă pentru raporturile dintre Dumnezeu și Poporul Ales, dintre Dumnezeu și credincios. Iar nivelul de asprime al certării crește o dată cu nivelul de cunoaștere și putere al persoanei (cf. *Luca* 12, 47-48). Caz de călătorie inițiatică de expiere lipsită de altă funcție secundară avem la *Daniel*, cap. 4. Aici se arată cum Nabucodonosor, pentru trufia și lipsa de credință și recunoștință dovedite înaintea lui Dumnezeu, este osândit la pierderea rațiunii și la a rătăci șapte ani cu fiarele câmpului. După acest soroc, mintea îi este înapoiată, și apoi și regatul, iar Nabucodonosor se arată înțelepțit prin această certare a lui Dumnezeu.

DIVINA COMEDIE A LUI DANTE

ÎN NOUA VERSIUNE ROMÂNEASCĂ A LUI RĂZVAN CODRESCU

PURGATORIUL

CÎNTUL XII

Urmîndu-şi drumul prin cel de-al doilea brîu al Purgatoriului (brîu în care este ispăşită *trufia*), Dante contemplă pildele de trufie – biblice şi mitologice – măiestrit sculptate în piatra drumului străbătut de cei doi poeţi. Înainte de a pătrunde în cel de-al doilea brîu sau ocol al Purgatoriului, un înger şterge de pe fruntea lui Dante unul dintre cele şapte P-euri primite la intrare, de la îngerul-chelar (cf. *Purg*., IX, 112-114): semnul trufiei. Dacă porţile Infernului erau marcate de vaiete cumplite, la porţile Purgatoriului se aud cîntări nespus de frumoase (aici: *Beates pauperes spiritu*..., „Fericiţi cei săraci cu duhul..."). „Marea-n vrednicii" (în orig.: *la ben guidata*, „bine cîrmuita" – caracterizare ironică), din versul 102, este cetatea natală a lui Dante, Florenţa.

1 *Ca doi plăvani ce-n jug s-ar opinti,*
mersei la pas cu umbra-mpovărată,
cît bunu-nvăţător mă păsui;

4 *dar cînd îmi zise: „Lasă-i şi îţi cată*
de drum, c-aicea fiecare-i bine
la barca lui să tragă din lopată",

7 *de şale mă-ndreptai, cum se cuvine*
să meargă omul, deşi mintea mea
urma plecate gîndurile-a-şi ţine.

10 *Urnit, de voie pasul meu zorea*
în rînd cu al maestrului să fie,
şi mersul nostru sprinten se vădea.

13 *„Te uită-n jos", îmi zise dînsul mie,*
„căci mult mai lesne vei umbla pe-aci
văzînd ce drumul pe sub tălpi ţi-mbie".

16 *Cum pe morminte, spre-a se pomeni,*
stă scris în piatră cine-acolo zace
şi ce isprăvi în viaţă săvîrşi,

19 *încît adesea-a lăcrima îi face*
al amintirii bold pe-aceia care
nu pot, miloşi, cu gîndul să se-mpace,

22 *la fel văzui, dar încîntînd mai tare*
prin arta lor, figuri întruchipate
pe-al coastei brîu ce ne era cărare.

25 *Vedeam, de-o parte, pe acel ce-n toate*
mai mîndru fu între făpturi, căzînd
avan din cer ca fulgerul cînd bate.

28 *Vedeam pe Briareu inert zăcînd,*
ţintit de sus, de ceealaltă parte,
în frigul greu al morţii îngheţînd.

31 *Vedeam pe Pallas, pe Timbreu, pe Marte*
încă-narmaţi pe lîngă-al lor părinte,
privind Uriaşii-ajunşi ciozvîrte moarte.

34 *Vedeam pe Nemrod, parcă fără minte,*
cătînd la poala turnului spre cei
ce-n Senaar sfidară cele sfinte.

37 *O, Niobe, cu ce ochi de lacrimi grei,*
cu şapte fii ucişi şi şapte fiice,
te-am desluşit în drum, sub paşii mei!

40 *O, Saul, cum mi te-ai vădit aice,*
înfipt în spada-ţi, pe Ghelboa-n care
nici ploi, nici rouă n-au mai fost să pice!

43 *O, tu, nebună-Arahne, ce-arătare!*
Păianjen te-am văzut pe jumătate,
pe zdreanţa pînzei ce ţi-a fost pierzare.

46 *O, Roboam, ameninţări sfruntate*
nu ţi-am citit pe chip, ci spaimă doară,
în carul ce te-a fost scăpat de gloate!

49 *Mai arăta a stîncii artă rară*
cum maicii sale Almeon făcu
podoaba rea plătită scump să-i pară.

52 *Mai arăta cum chiar în templu fu*
Senaherib de fiii-i încolţit
şi cum acolo duhul şi-l dădu.

55 *Mai arăta şi ce măcel cumplit*
făcu Tamiri cînd lui Cir îi zise:
„Vruşi sînge, fii de sînge năpădit!".

Dante în reprezentarea lui Andrea del Castagno

58 *Mai arăta înfrîntă cum fugise*
asira oaste, Olofern cînd fuse
ucis, iar leşul i se risipise.

61 *Vedeam ruina Troiei crunt răpuse:*
o, Ilioane, cît de jos căzut
sub ochi icoana-aceea mi te-aduse!

64 *Din stil sau din penel, ce priceput*
maestru linii şi-umbre trase-atare,
încît şi-un duh subtil rămîne mut?

67 *Morţi morţii, vii vii la-nfăţişare:*
nici cei ce-aievea i-au văzut mai bine
nu cred c-au fost să-i desluşească-n stare.

70 *Umblaţi cu fruntea sus şi plini de sine,*
feciori ai Evei, nu cătaţi că nu-s
ai voştri paşi mînaţi cum se cuvine!

73 *Ocol dădusem muntelui în sus*
şi soarele urcase-n drumul lui
mai mult decît credeam, de gînduri dus,

76 *cînd cel ce grijuliu păşea pe grui,*
în faţa mea, grăi: „În sus priveşte!
Să umbli-ngîndurat momentul nu-i.

79 *Un înger, iată, către noi zoreşte,*
iar lucrul ei, cum bine poţi vedea,
a şasea roabă-a zilei şi-l plineşte.

82 *La chip şi-n gesturi preasmerit te-aş vrea,*
ca el cu drag spre-nalturi să ne-mbie;
e-o zi cum alta-n veci n-o fi ca ea".

85 *Deprins cu vorba lui menită mie*
ca vremea să n-o pierd, de ne-nţeles
nimic la el n-ar fi putut să-mi fie.

88 *Spre noi îşi da făptura pură ghes*
în dalb veşmînt, de-un fel la-nfăţişare
cu luciul stelei cel în zori purces.

91 *Braţe şi aripi desfăcînd uşoare,*
grăi: „Veniţi, căci treptele-s aproape
şi calea-acum e lesne suitoare!

94 *Nu-n mulţi aşa de-nalt cuvînt încape:*
o, neam născut să-şi ia spre ceruri zborul,
cum poate-n jos o boare să te scape?".

97 *Spre-o treaptă-n stei ne duse-ndrumătorul:*
cu-aripa fruntea mi-o atinse şi
îmi slobozi la drum deschis piciorul.

100 *Cum unde prinzi prin dreapta a sui*
mai sus de Rubaconte, către schitul
ce-o domină pe marea-n vrednicii,

103 *un şir de trepte fac mai lin suitul,*
durate-acolo de pe vremea-n care
nu se umbla-n măsuri cu măsluitul,

116 *aşa şi-aici mai lină pantă are*
rîpa ce dă către cealaltă brînă;
dar ici şi colo piatra-mpunge tare.

109 *Pe-acolo opintindu-ne-ntr-o rînă,*
Beates pauperes spiritu deodată
am auzit cum voci suave-ngînă.

112 *Ce diferite de infern se-arată*
acele porţi! Aici se-aud cîntări,
acolo jos – durere crunt strigată.

115 *Suiam de-acum acele sfinte scări*
şi mă simţeam la pas chiar mai uşor
decît pe ale şesului cărări.

118 *Îl iscodii atunci pe-nvăţător:*
„Ce greutate mi s-a luat, de-mi pare
că nu mai fac efort, ci parcă zbor?".

121 *Iar el: „Cînd toate P-eurile care*
pe chip rămase-ţi sînt, de-acum pălite,
ca-ntîiul fi-vor şterse fiecare,

124 *de buna ta voire biruite,*
tălpile nu doar slobode de greu,
ci bucuroase s-or lăsa urnite".

127 *Atunci întocmai am făcut şi eu*
ca unii ce pe cap au făr' să ştie
ceva, şi văd că-s iscodiţi mereu;

130 *şi-atunci spre creştet mîna şi-o îmbie,*
de cată şi găsesc ce nu putuse
vădit de-a dreptul ochilor să fie.

133 *Cu degetele către frunte duse,*
dădui de-acele şase slove-nscrise
de cel ce semn cu cheile îmi puse;

136 *şi domnul meu zîmbi, căci mă zărise.*

(În numărul viitor: Cîntul XIII)

Volumul bilingv Dante Alighieri, *Divina Comedie. Infernul*, Ed. Christiana, Bucureşti, 2006, poate fi procurat prin Societatea de Difuzare "Supergraph", str. Ion Minulescu 36, sector 3, Bucureşti, cod 031216; tel. (021)3206119, fax: (021)3191084; e-mail: editura@sophia.ro

SUFLETUL ROMÂNESC ÎNTRE RĂSĂRIT ŞI APUS

„ÎNTR-O CIVILIZAŢIE TRADIŢIONALĂ E APROAPE DE NECONCEPUT SĂ AIBĂ CINEVA PRETENŢIA DE A-ŞI REVENDICA PROPRIETATEA ASUPRA UNEI IDEI, IAR DACĂ O FACE, ÎŞI PIERDE ORICE CREDIT ŞI ORICE AUTORITATE, FIINDCĂ IDEEA RESPECTIVĂ SE VA REDUCE LA UN SOI DE FANTEZIE FĂRĂ IMPORTANŢĂ REALĂ. DACĂ O IDEE E ADEVĂRATĂ, EA APARŢINE CELOR CAPABILI S-O ÎNŢELEAGĂ; DACĂ E FALSĂ, NU E NICI UN MERIT S-O FI INVENTAT. O IDEE ADEVĂRATĂ NU POATE FI *NOUĂ*, PENTRU CĂ ADEVĂRUL NU E UN PRODUS AL SPIRITULUI UMAN, CI EXISTĂ INDEPENDENT DE NOI. NOI TREBUIE DOAR SĂ-L CUNOAŞTEM..." (RENÉ GUÉNON)

III. RECURS LA *QABBALA*

(Urmare din numărul trecut)

Am auzit oameni de o vastă cultură tradiţională spunând că religia creştină este exclusiv exoterică. Să spui asta despre o religie a tainei mi se pare nu doar lipsă de informare, ci şi rea-credinţă. Creştinismul e astfel pus în opoziţie cu religiile orientale, dar şi cu Islamul, care are o latură esoterică (sufi). Se ignoră astfel întreaga tradiţie a creştinismului. E adevărat că Apusul a încercat să reducă totul la planul raţional, să elimine orice urmă de mistic. Iar acest efort îşi are *victoria* sa în protestantism, care reduce chiar şi Cuvântul, revelaţia, la un sens intelectual pur, ignorând că de cele mai multe ori ceea ce te convinge la cineva e mai mult decât ceea ce spune, e *prezenţa* sa, e gradul de realizare în el a ceea ce spune. E ceva dincolo de cuvinte; or, Apusul a făcut un efort demn de o cauză mai bună: să reducă totul la *cuvinte* (vezi nominalismul şi urmaşii săi). Răsăritul a păstrat însă dimensiunea mistică a creştinismului, plecând chiar şi numai de la conştientizarea mai multor planuri de lectură ale Scripturii. Evagrie Ponticul, Grigorie de Nazianz, Maxim Mărturisitorul, Ioan Scărarul sunt doar câţiva dintre Părinţii care au încercat o înţelegere mai profundă a textelor biblice.

Iudaismul a avut o dimensiune esoterică, tradiţia ebraică spunând că doctrina esoterică conţine tainele ascunse ale timpurilor, transmise de Moise lui Iosua, iar de acesta profeţilor, printr-un lanţ iniţiatic care îi leagă pe toţi, de la început până în zilele noastre. Colegiul rabinic ştia că Tora are un sens ascuns încredinţat doar câtorva iniţiaţi, transmis din gură în gură. Conţinutul acestei cunoaşteri e adunat în Qabbala.

Qabel înseamna "a conţine", iar *Qab* e o unitate de măsură a capacităţii. Cu timpul *Qabbala* a ajuns să însemne conţinutul, adică Tradiţia însăşi.

Evanghelia menţionează că Iisus Hristos se adresa poporului în pilde, pe când ucenicilor apropiaţi le vorbea direct. Bunăoară, în Emaus, când Iisus li Se arată celor doi ce veneau de la Ierusalim după Înviere, ei îşi spun unul către altul *Oare nu ardea în noi inima noastră, când ne vorbea pe cale şi când ne tâlcuia Scripturile?* (*Luca* 24-32). Iar ceva mai încolo le-a spus despre împlinirea celor scrise în Lege despre El şi *Atunci le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile* (*Luca* 24-45). În nici un caz un *text* din Scriptură nu se reduce la sensul literal, altfel nu ar avea nevoie de o *tâlcuire*. Desigur, aceasta nu se reduce la simpla erudiţie, căci fără ajutor de sus erudiţia rămâne sterilă. Doar Duhul Sfânt deschide mintea şi ochiul interior spre înţelegerea a ceea ce este *dincolo* de text.

Părintele Stăniloae [1] vorbeşte de două perspective diferite asupra lumii: *pomul vieţii* şi *pomul cunoştinţei binelui şi răului*. Privirea lumii cu o minte înduhovnicită corespunde pomului vieţii şi ne pune în legătură cu Dumnezeu, iar atunci când e privită şi folosită printr-o simţire dezlegată de mintea înduhovnicită, reprezintă pomul cunoştinţei binelui şi răului şi-l desface pe om de Dumnezeu. Pomul vieţii e toată cunoştinţa şi experienţa prin care omul sporeşte în bunătate reală. Iar pomul cunoştinţei binelui şi răului e toată cunoştinţa sau experienţa de care se împărtăşeşte omul amăgit de ideea că este bună, dar în realitate este rea.

Sf. Grigorie de Nyssa vede pomul cunoştinţei mai ales în aspectul sensibil al lumii, care poate naşte răul în om prin aceea că este sesizat exclusiv prin simţirea lui. Înainte ca omul să fie întărit spiritual, se poate aprinde de frumuseţea sensibilă a lumii. De aceea, omul e mai bine să-şi concentreze atenţia spre sensurile spirituale ale lumii până ce se întăreşte duhovniceşte. Iar Sf. Vasile cel Mare zice: *De aceea s-a sădit un pom purtător de fructe frumoase, pentru ca în reţinerea de la dulceaţă, care arată prin înfrânare binele, să ne învrednicim cu dreptate de cununile răbdării. Căci mâncării i-a urmat nu numai neascultarea, ci şi cunoştinţa goliciunii.*

Cunoaşterea la nivelul arborelui cunoaşterii binelui şi răului vede în lume ultima realitate, una opacă, prin care nu se mai poate întrezări ceea ce o depăşeşte. Această cunoaştere priveşte lumea doar ca obiect de satisfacere a pasiunilor omului. Cunoaşterea la nivelul arborelui vieţii vede în lume o realitate secundă, prin a cărei transparenţă întrevede scopul suprem al omului şi al lumii: unirea cu Dumnezeu.

După D. Stăniloae, lumea ca *pom al vieţii* n-a încetat să fie după căderea oamenilor. Ea doar s-a ascuns în adâncul lumii. Aceasta ar putea corespunde cu dispariţia *oraşului ascuns* care există în folclorul atâtor popoare. Salemul, Luzul, Nedeia-Cetate, Agartha s-au ascuns oamenilor când starea lor n-a mai permis comuniunea.

Nu aş fi înţeles mai clar aceste lucruri fără ajutorul acelei franţuzoaice extraordinare care este Annick de Souzenelle [2], a cărei carte, *Simbolismul corpului uman*, tratează tocmai problema acestor doi arbori din noi înşine, ce formează, în viziunea Qabbalei, Arborele Sophirotic.

Geneza vorbeşte despre cei doi arbori aşezaţi *în mijlocul grădinii*, ceea ce arată că ei sunt de fapt unul singur, simbol axial al întregii creaţii, Arhetip Divin al Creaţiei. Arborele Sophirotic e pus în analogie cu tetragrama *Yod-He-Vav-He*, Numele divin, *Yahve*, şi cu corpul uman, unde capul este *Yod*, coloana vertebrală *Vav*, iar cele două părţi ale corpului cei doi *He*. Arborele cunoaşterii binelui şi răului este partea inferioară a Arborelui Sophirotic, *Tov ve Ra*, adică, împlinitul şi neîmplinitul, armonia şi haosul, lumina şi încă-ne-lumina, dualitatea manifestării. Aceşti doi poli îl formează pe Adam, cel creat *parte bărbătească şi parte femeiască* (*Geneza* 1, 27). Parte barbătească (*Zakhor*) este cel ce *îşi aminteşte* de rezerva sa de energie (*Nqevah*) păstrătoare, de femininul său neîmplinit, şi porneşte pe calea cuceririi *Numelui* său. Femininul e *umbra* fiecăruia, ce conţine secretul Numelui nostru.

Rodul Pomului Cunoaşterii dualităţii este cunoaşterea unităţii cucerite, *Yod*-ul, Numelui divin *Yhwh*. Adam mănâncă rodul înainte de a fi devenit el însuşi acel rod, înainte de a-l lucra spre a se împreuna cu femininul său.

Această situaţie îmi aduce aminte de o poveste românească, *Fata Moşului şi a Babei*, care spune ceva despre noi înşine. Pe drumul spre Sfânta Duminică, adică *Tipheret*, Soarele, căci Duminica e ziua soarelui (unul interior), fata moşului, adică Împlinitul din noi, *Zakhor*, îngrijeşte copacul uscat de omizi, fără să se gândească la rodul faptei sale. La întoarcere, pomul îi oferă fructele lui. Fata babei, leneşă şi rea, gândeşte că trebuie să primească rodul fără lucrarea asupra arborelui. La întoarcere, rodul i se refuză. Sunt aici două atitudini tipice celor două părţi din noi. Dacă omul ar fi crescut în el Arborele Cunoaşterii şi abia apoi ar fi gustat fructul, n-ar fi fost izgonit din Unitate. Întrupat într-o lume pe măsura cunoaşterii dualităţii, în *haină de piele* omul trebuie să continue lucrarea neînfăptuită acolo. *Pielea* este opacitatea sa la orice cunoştinţă reală, ce ar depăşi logica căderii. Atâta timp cât rămâne la acest nivel, omul va fi orb şi surd la adevărata cunoaştere.

Cele zece *Sofirot* [3] ale Arborelui exprimă zece energii divine, zece aspecte divine, zece arhetipuri care nu vor să limiteze lumea sa absolută, nici diferenţierea sa într-o diversitate infinită de aspecte. Fiecare *sefira* primeşte totalitatea Luminii necreate, dar fiecare o exprimă în modul său propriu.

Prima *sefira* este *Keter*, Coroana, iar dincolo de ea se mai află *Ain Sof Aor*, adică Lumina Infinită, apoi *Ain Sof*, Cel fără de sfârşit, şi apoi, la urmă, *Ain*, adică Neantul sau Punctul de sus. Ele sunt expresia celui ce nu poate fi cunoscut, nici numit, dar care se face cunoscut prin intermediul celor zece *Sophirot*. Toate emană din *Keter*, primul dintre ele, şi se desfaşoară până în *Malkut*, ultimul.

Această desfăşurare se face după o ierarhie de trei triade care se vor vărsa în recipientul lor comun, *Malkut*.

Prima triadă – *Keter* (Cununa), *Hokhmah* (Înţelepciunea), *Binah* (Inteligenţa) – este cea a transcendenţei divine.

A doua triadă – *Hesed* (Îndurare), *Din* (Legea, Dreptatea), *Tipheret* (Frumuseţea) – exprimă planul Principiilor Creaţiei, al legilor.

A treia triadă – *Netsah* (Putere), *Hod* (Maiestate, Slavă), *Yesod* (Temelie) – este Înfăptuirea Creaţiei.

Malkut (Împărăţia) semnifică Creaţia însăşi, "imanenţa" divină, care este totală receptivitate faţă de Dumnezeu.

(Va urma)

Viorel ROŞCA

[1] Dumitru Stăniloae, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Ed. Dacia, 1993, pp. 36-44.

[2] Annick de Souzenelle, *Simbolismul corpului uman*, Ed. Amarcord, 1996, pp. 34-37.

[3] *Op. cit.*, pp. 43-46.

DETERMINISMUL GNOSTIC RECONSIDERAT*

Winrich Alfred Löhr

În acest articol [1], dorim să ne îndreptăm atenția asupra clișeului ereziologic al determinismului gnostic așa cum apare la cei mai vechi ereziologi. În acest scop, va fi oferită o scurtă istorie a acestui clișeu, așa cum poate fi observată la Irineu, Clement Alexandrinul și Origen. După aceea vor fi trase din observațiile noastre unele concluzii cu un caracter mai general.

Deși nu ne concentrăm asupra problemei extrem de complicate dacă acuzația de determinism gnostic este sau nu o descriere corectă a atitudinii teologice a unei surse gnostice sau a alteia, presupunem că cercetarea recentă asupra acestei probleme justifică abordarea noastră mai degrabă sceptică: înainte de a aprecia justețea acuzației de determinism gnostic, trebuie să pricepem atitudinea ereziologică care a generat această acuzație [2].

1. Irineu din Lyon

Afirmația că unii eretici considerau o anumită clasă de oameni ca fiind „mântuiți prin fire" își face prima apariție clară la Irineu, *Haer.* Irineu expune doctrinele școlii valentiniene; acesta își întrerupe relatarea prin unele remarci polemice, atunci când spune (*Haer.*, I.6.2): „Ei afirmă că sunt mântuiți în mod absolut și în orice fel, nu datorită faptelor lor, ci fiindcă sunt de natură spirituală (*naturaliter spiritales / to physei pneumatikous einai*)" [3].

Apoi – într-o bună manieră polemică – Irineu contină să descrie cumplitele consecințe avute de această doctrină asupra comportamentului moral al ereticilor.

În *Haer.* II.29.1-3, critica lui Irineu îndreptată împotriva determinismului gnostic devine totodată mai interesantă și mai specifică prin faptul că prezintă un amestec particular de argumente teologice și filozofice. Acolo, Irineu încearcă să respingă perspectiva valentiniană cu privire la soarta diferită a substanțelor/elementelor pneumatice, psihice și hilice. El observă că în escatologia valentiniană există o contradicție interioară: pe de o parte, această escatologie funcționează potrivit principiului naturalist „asemănător cu asemănător" [4]; adică cele trei substanțe ating până la urmă o poziție care este predeterminată de propriile lor naturi. Pe de altă parte, *psychikoi* ating poziția lor (intermediară) dacă sunt „drepți", și anume dacă au credință și au realizat fapte bune. Irineu acum susține că, dacă *psychikoi* își ating starea finală datorită propriei substanțe a sufletelor lor, atunci atât credința celui care crede cât și coborârea Mântuitorului ar fi complet inutile [5].

Acest ultim argument pare a fi versiunea creștină a unui binecunoscut argument filozofic. De pildă, Academia platonică sceptică respinsese deja determinismul stoicilor cu același argument (așa-numitul *argos logos* / „argumentul indolent") [6]. Astfel, transpunerea creștină efectuată de Irineu a unui argument anti-stoic sugerează faptul că acesta considera doctrina valentiniană referitoare la diferența de naturi ca fiind într-o privință importantă înrudită cu determinismul (stoic). Totuși, Irineu nu face o paralelă directă și explicită între *heimarmene* stoică și determinismul valentinian. În *Haer.* II.14.4, Irineu mai degrabă susține o proveniență stoică a escatologiei valentiniene, deoarece aceasta funcționează potrivit principiului „asemănător cu asemănător" [7].

Dar critica lui Irineu nu se oprește aici. Acesta continuă mai degrabă să afirme (*Haer.* II.29.2) că dacă psihicii drepți sunt mântuiți, trupurile lor trebuie să se bucure și ele de această mântuire, din moment ce au luat parte la faptele pe care psihicii le-au săvârșit. În felul acesta, Irineu dovedește că valentinienii se contrazic pe ei înșiși dacă neagă învierea morților și „salus carni", mântuirea cărnii [8].

Astfel, Irineu își încheie ingenioasa sa critică a escatologiei valentiniane luând poziție într-o controversă filozofică contemporană: Are sufletul facultăți diferite (în secolul al doilea această perspectivă a fost atribuită lui Aristotel [9] sau stoicilor [10]) sau părți diferite (doctrina platonică)? Irineu optează pentru prima soluție: Mintea nu este un lucru în esență diferit de suflet, ci mai degrabă o mișcare și un act al sufletului. Astfel, potrivit lui Irineu, valentinienii greșesc atunci când afirmă că în cele din urmă doar cea mai înaltă parte din suflet ajunge la Pleroma.

Într-un al treilea pasaj, când discută problema libertății umane în *Haer.* IV.37.2, Irineu scrie: „Dacă, pe de altă parte, unii sunt prin fire buni și alții sunt prin fire răi, atunci nici primii nu sunt demni de laudă datorită bunătății lor, din moment ce au fost creați în acest fel; și nici ultimii nu sunt vrednici de a fi învinuiți, din moment ce și ei au fost creați în acest fel" [11]. Aici vedem cum Irineu se folosește de un alt argument filozofic îndreptat împotriva determinismului stoic: Dacă oamenii sunt complet determinați în ceea ce fac, nu pot fi nici lăudați și nici învinuiți – aceștia nu sunt responsabili de acțiunile lor din punct de vedere moral. Și Irineu continuă prin a dovedi din Scriptură că noi suntem liberi și responsabili în opțiunile noastre morale și chiar în actul de credință [12]. Acest argument merge înapoi până la Aristotel; a fost probabil folosit de Academia sceptică împotriva stoicilor; a fost în mare măsură folosit în secolul al doilea de către filozofi cum ar fi Alkinoos sau Alexandru din Afrodisia sau de către teologi cum ar fi Iustin Martirul [13].

Pe scurt: Irineu denunță imagistica naturalistă a escatologiei valentiniene ca fiind stoicism deghizat. Dezvoltând acest clișeu ereziologic, susține că valentinienii cad și ei pradă unui tip de determinism care neagă atât *oikonomia* lui Dumnezeu, cât și responsabilitatea morală a ființelor umane. Dar, deși episcopul din Lyon respinge determinismul prin argumente anti-stoice, acesta nu compară nicăieri în mod direct determinismul valentinian cu cel stoic [14].

(Va urma)

În românește de
Alexandru ANGHEL

---

* Articol publicat în *Vigilae Christianae*, 46 (1992), E. J. Brill, Leiden. [N. tr.]

1. O versiune mai veche a acestui articol a fost citită sub formă de comunicare la a XI-a Conferință Patristică de la Oxford (august 1991). Îmi exprim mulțumirile acelor membri ai Conferinței care au discutat cu mine pe marginea acestei lucrări, în special dr. A. van Hoek (Universitatea Harvard).

2. Pentru abordările anterioare ale acestui subiect și ale altora înrudite, *cf.*, de ex., H. Langerbeck, *Aufsätze zur Gnosis* (ed. H. Dörries), Göttingen, 1967, pp. 38-82, mai ales 63 *sqq.*; L. Schottroff, „Animae naturaliter salvandae. Zum Problem der himmlischen Herkunft des Gnostikers", în Walther Eltester (ed.), *Christentum und Gnosis* (BZNW 37), Berlin, 1969, pp. 65-97; B. Aland, „Erwählungstheologie und Menschenklassenlehre. Die Theologie des Herakleon als Schlüssel zum Verständnis der christlichen Gnosis?", în *Gnosis and Gnosticism, papers read at the seventh international conference on patristic studies* (NHS 8), Leiden, 1977, pp. 148-184; *Eadem*, „Gnosis und Kirchenväter. Ihre Auseinandersetzung um die Interpretation des Evangeliums", în *Gnosis* (*FS Hans Jonas*), Göttingen, 1978, pp. 158-215; A. Dihle, „Das Problem der Entscheidungsfreiheit in frühchristlicher Zeit. Die Überwindung des gnostischen Heilsdeterminismus mit den Mitteln der griechischen Philosophie", în *Gnadenwahl und Entscheidungsfreiheit in der Theologie der Alten Kirche* (ed. F. von Lilienfeld/E. Mühlenberg) (Oikonomia 9), Erlangen, 1980, pp. 9-31; 90-94; *Idem*, *The Theory of Will in Classical Antiquity*, Berkeley-Los Angeles-Londra, 1982, pp. 99 *sqq.*; 150-157.

3. Irineu din Lyon, *Haer.* I.6.2 (Rousseau-Doutreleau [SC 264] 92-95).

4. *Cf.* C. W. Müller, *Gleiches zu Gleichem. Ein Prinzip frühgriechischen Denkens* (Klassisch-Philologische Studien, 31), Wiesbaden, 1965, mai ales pp. 167-174.

5. Irineu din Lyon, *Haer.* II.29.1 (Rousseau-Doutreleau [SC 294] 296-297).

6. Stoicii au adoptat acest argument pentru propriile lor scopuri. *Cf.* Origen, *Cels.* II.20 (Chadwick 86, n. 2); (Ps.)-Plutarch, *De fato* 11/574E; Cicero, *De fato* XII (28 *sq.*); *SVF* II, 956f (v. Arnim 277 *sq.*). *Cf.*, de asemenea, D. Amand, *Fatalisme et liberté dans l'antiquité grecque*, Amsterdam, 1973 (ed. a doua), pp. 212-223.

7. Rousseau-Doutreleau (SC 294), pp. 136-137; Irineu atribuie principiul „asemănător cu asemănător" stoicilor și „universi quotquot Deum ignorant poetae et conscriptores" (*cf.* C. W. Müller, *op. cit.*).

8. Rousseau-Doutreleau (SC 294), p. 296 *sq.*

9. *Cf.* Tertullian, *De anima* XIV, 3; *cf.*, de asemenea, comentariul lui Waszink *ad locum*.

10. Cum ar fi Posidonios; *cf.* Galen, *De placitis Hippocratis et Platonis* 476, 2-6; 501 (Mueller); *cf.* I. G. Kidd, „Posidonius on Emotions", în *Problems in Stoicism* (ed. A. A. Long), Londra, 1971, pp. 200 *sqq.*

11. Rousseau (SC 100) 922 *sq.*

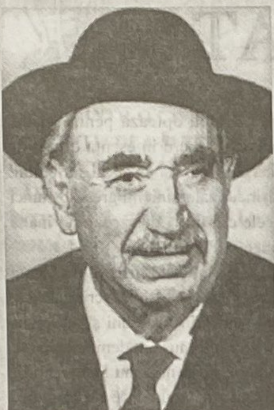
12. *Cf.* Irineu din Lyon, *Haer.* IV.37.2-6 (Rousseau [SC 100] 924 *sqq.*). *Cf.*, de asemenea, E. P. Meijering, „Irenaeus' Relation to Philosophy in the Light of his Concept of Free Will", dar și în *God being history. Studies in Patristic Philosophy*, Amsterdam-Oxford-New York, 1977, pp. 19-30. Meijering se concentrează asupra concepției lui Irineu despre liberul arbitru al lui Dumnezeu.

13. *Cf.* Cicero, *De fato* XVII (40); Alkinoos (Albinus), *Did.* XXVI,1 (Hermann, 179.5 *sqq.*/Whittaker-Louis 51); Alexandru din Afrodisia, *De fato* 34 (Bruns, 205.9 *sqq.*); Iustin Martirul, *I apol.* 43.2, *cf.* C. Andresen, „Justin und der mittlere Platonismus", *ZNW* 44 (1952/53), 194; Athenagoras, leg. 24.3 (Marcovich, 80); *cf.*, de asemenea, Aristotel, *EN* III,5/1113b *sqq.*

14. Poate că atitudinea lui Irineu ar putea fi comparată cu cea a lui Iustin Martirul, Alkinoos (Albinus) (*cf.* nota precedentă), Apuleius, *De Plat.* I.12, care atacă doctrina stoică a sorții (*heimarmene*) fără adresare directă, *cf.* observația lui C. Andresen (*op. cit.*, p. 184). În plus, discuțiile medioplatonice legate de problema sorții și a liberului arbitru au fost profund influențate de de argumente și terminologie de sorginte stoică, *cf.*, de pildă, De Lacy-Einarson în introducerea lor la Pseudo-Plutarh, *De fato.*, LCL, 405, 303 *sqq.*; J. Dillon, *The Middle Platonists*, Londra, 1977, p. 84 *sqq.* (Antiochos din Askalon); p. 320 *sqq.* (Pseudo-Plutarh, Apuleius).

PAMFIL ŞEICARU

AŞA CUM A FOST (3)

Un erou al întregirii naţionale şi cel mai mare jurnalist român al secolului XX

Pamfil Şeicaru, erou al primului război mondial

Prin anii '50, soarta m-a făcut să-l întâlnesc la Bressanone pe fostul lui coleg de liceu *Diţă*, care, în cele câteva ore cât am stat de vorbă, îmi povestise o grămadă de lucruri despre Pamfil Şeicaru. El venise la Bârlad în clasa V-a să termine Liceul Codreanu şi să-şi ia bacalaureatul. Pentru următoarele convorbiri mă pregătisem sufleteşte şi, ca să nu uit cele povestite de general, l-am întrebat dacă are ceva împotrivă să pun pe hârtie câte ceva din conversaţia noastră. Răspunsul a fost că nu. Simţea că umbra nevăzută se apropia cu paşi uriaşi de el şi se pregătea pentru un drum fără sfârşit. Îmi spunea că îi era complet egal ce voiam să fac cu cele narate de el şi nici nu era interesat. Era bucuros că putuse sta de vorbă într-o ţară străină cu cineva care cunoştea limba lui maternă. În afară de asta, era fericit că putea să-şi descarce sufletul faţă de cineva care vorbea limba română, o fiinţă pe care o întâlnise din întâmplare. Dar ce era şi mai important, era faptul că persoana care stătea cu el de vorbă i se părea simpatică şi asta îi ajungea. Printre altele, mi-a mărturisit că în Italia era singur, băiatul lui se găsea la Paris cu serviciul, iar soţia murise cu câţiva ani mai în urmă. Era o pierdere enormă şi nu-şi putea înfrâna durerea. Îşi dorea liniştea eternă şi era fericit să-şi revadă soţia...

În Moldova, Liceul Codreanu era unul dintre cele mai bune. La Bârlad, apariţia lui Şeicaru făcuse vâlvă. Nu era un elev obişnuit, era plin de viaţă şi vervă. Aducea un suflu romantic, chiar revoluţionar, iar colegii considerau că el şi cu Mihail Mircea (*Mişu Mendel*) reprezentau studioşii clasei. Ştia să impresioneze din prima secundă, ceva pe care colegii lui de la liceu nu o puteau înţelege. Mulţi dintre colegii lui erau intimidaţi de cel care, aşa cum făcea impresia, dădea cu barda în Dumnezeu. Se angaja în discuţii academice cu profesorul Gheţu şi, din cauza ideilor pe care noul elev le vehicula, profesorul Iliescu îl socotea "socialistul" clasei. Dar nimeni n-avea idee că idolii lui erau profesorii Nicolae Iorga şi A. C. Cuza, care, în aceeaşi măsură ca şi el, avuseseră în tinereţea lor idei socialiste. Apoi, nimeni nu ştia că pe Strada Strâmbă din Bârlad cumpăra zilnic gazeta *Neamul Românesc* şi o citea din scoarţă în scoarţă. Mai toţi foştii lui colegi de liceu erau convinşi că avea capul plin de Karl Marx, Engels şi alţii, că-i dispreţuia pe naţionalişti şi mai ales pe antisemiţi. Era o aparenţă destul de înşelătoare, nepricepută de majoritatea colegilor, nici de profesori. Totuşi, sunt sigur că în momentul de faţă este timpul să se spună că prima lui legătură cu ideile politice a fost cu cele marxisto-socialiste, ca şi câteva experienţe cu sindicalismul revoluţionar, de nuanţă anarhistă. În această direcţie citise foarte mult şi faptul se dovedea când stătea de vorbă pe teme politice cu persoanele din jurul lui.

Ca tânăr elev, citise imens. Cărţile au fost şi au rămas întotdeauna pasiunea lui. Când le lua în mână avea o bucurie de copil şi nu putea să le lase până nu le termina. Absorbit de cartea care îl pasiona, n-auzea nimic, nu-l interesa ce se întâmpla în jurul lui şi se lăsa complet absorbit de gândurile sale. Fantezia lui bogată rătăcea pe tărâmuri captivante, se lăsa legănat în visuri fermecătoare, făcându-şi planuri de viitor. Era un romantic *par excellence*, îi plăcea să citească poezii, să le recite şi să-şi lase ochii privind în îndepărtări, căutând ceva nedesluşit.

Le scăpase şi faptul că îl vizita mereu pe *nenea Gică*, poetul Gheorghe Tutoveanu, care locuia la Bârlad. Făcuse cunoştinţă cu el pe vremea când era în clasa VI-a la Liceul Codreanu. Acolo, la Tutoveanu, avea la dispoziţie o bibliotecă aleasă şi bogată. Citise o carte după alta şi deşele lui vizite în casa lui Gheorghe Tutoveanu dovedeau că nu se putea despărţi de biblioteca poetului. Era un sensibil şi un înamorat de versuri frumoase, cu atât mai mult de versurile cristaline ale lui Gheorghe Tutoveanu. Cei doi, *mama Zoe* şi *nenea Gică*, erau mentorii lui discreţi. În mijlocul lor, personalitatea tânărului Pamfil Şeicaru se preciza şi cei doi înţeleseseră planurile lui de viitor. În casa lui *nenea Gică* s-a putut familiariza cu Sully Prudhomme, poetul Jean-Marie Guyau, Leconte de Lisle, Mistral, Verlain, Rimbaud şi alţi scriitori şi poeţi francezi. Era îndrăgostit de literatura franceză şi savura tot ce îi cădea în mână. În afară de asta, se mai poate spune că cel care i-a îndrumat paşii într-o direcţie hotărâtă a fost tot poetul Gheorghe Tutoveanu.

Cei patru ani au trecut şi, terminând liceul, s-a prezentat la Facultate. Era în perioada primului război mondial, care făcea ravagii. România nu intrase încă în război, dar ţara având nevoie de tineri luptători, s-a prezentat imediat ca voluntar. Datoria de român avea prioritate şi nu încerca să se sustragă unei obligaţii numite în gândurile lui sfântă. Fusese trimis în tranşeele pentru întregirea naţională ca sublocotenent în Regimentul 17 Mehedinţi, comandând o companie de mitralieri. A făcut parte din grupul Cerna, care încerca să oprească înaintarea trupelor inamice în Oltenia. Unităţile germane şi austro-ungare porniseră vijelios în luptă şi, profitând de o ceaţă densă, reuşiseră să încercuiască armata română, aflată în curs de retragere. Văzând că rezistenţa de necrezut a românilor îi stătea în cale, armata năvălitoare înţelesese că regiunea Orşova trebuia ocupată şi erau nevoiţi să o lichideze cu orice preţ. Lupta decisivă s-a dat pe muntele Alion, unde trupele române căutau o ieşire din încercuire. Fiind câştigat de ideea datoriei naţionale, sublocotenentul Şeicaru s-a remarcat prin curajul său nebun. În toiul luptelor, uitase că aspiraţiile lui erau pentru o reformă socială, sau mai bine zis republicană. Lupta venise la momentul oportun, având posibilitatea să-şi dovedească patriotismul împotriva agresorilor germani şi austro-ungari.

Tot în această regiune, pe dealul Moşului, într-o noapte din septembrie 1916, Pamfil Şeicaru se afla împreună cu Petre Gămănescu, oltean şi tot sublocotenent. Stăteau cu faţa spre inamic, supravegheau mişcările acestuia, când, pe neaşteptate, un proiectil căzuse între ei explodând, aruncându-i într-o parte şi în alta. După explozie s-au ridicat, s-au scuturat de praf şi s-au întrebat dacă vreunul este rănit. Cum nici unul nu era rănit, ba nici măcar zgâriat, Şeicaru făcuse un legământ pe care niciodată n-a fost în stare să-l uite: *Dacă voi trăi şi voi avea posibilitatea, voi clădi o bisericuţă în acest punct.* S-a ţinut de cuvânt, numai că n-a putut sfinţi bisericuţa care poartă hramul Sfintei Ana, numele mamei lui, pentru care avea o adoraţie fără limite. Fusese trimis în Occident cu o misiune de Mareşalul Antonescu, fiind nevoit să rămână într-un exil fără sfârşit. În momentele lui de tristă amintire, stăpânit de o duioşie fără margini, spunea: *Pe locurile acelea se află o mânăstire ridicată de mine, pe a mea cheltuială, fără să cer nici o contribuţie de la stat şi nici prin subscripţie publică. A fost ridicată întru pomenirea camarazilor mei morţi în anii războiului pentru realizarea Daciei Traiane, care a fascinat generaţiile ce au precedat anul crucial.*

Singura lui dorinţă ar fi fost să revadă locurile atât de dragi lui, răspândite peste tot pe unde luptase, dar n-a fost posibil. Era marea lui dorinţă, ar fi vrut să le revadă şi n-a fost înţeles. Regimul comunist, adus în ţară de trupele sovietice, nu putea da înapoi.

(Va urma)

René Al. DE FLERS (München)

PRIMĂVARA AZECIŞTILOR

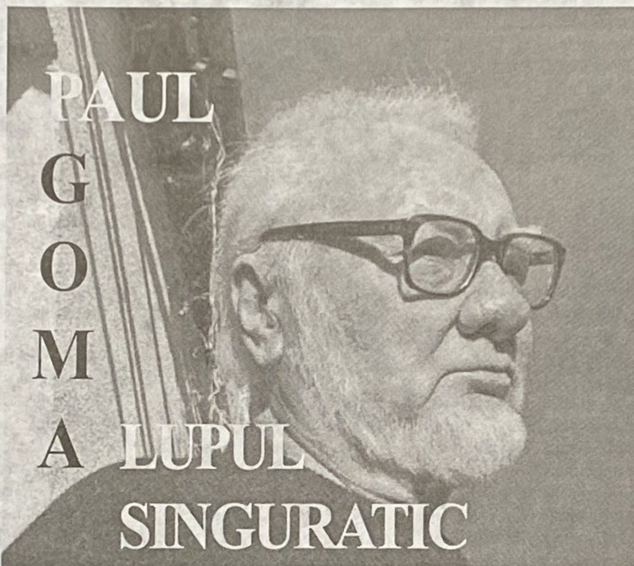
Jurnalistul Răzvan Bucuroiu (TVR, revistele *Lumea credinţei* şi *Lumea monahilor*) a fost ales în funcţia de preşedinte al Asociaţiei Ziariştilor şi Editorilor Creştini din România (AZEC), iar publicistul şi editorul Răzvan Codrescu (Ed. Christiana, revistele *Lumea credinţei* şi *Puncte cardinale*) a fost desemnat vicepreşedinte, într-o şedinţă a Adunării Generale care a avut loc la Muzeul Ţăranului Român, luni 24 martie a. c. Pe lângă cei doi, Adunarea Generală a AZEC i-a ales în Comitetul Director pe Claudiu Târziu (revistele *Formula As* şi *Rost*), Cristian Curte (Radio România), Costion Nicolescu (MŢR), Andrei Vlădăreanu (revista *Lumea credinţei*) şi Victor Roncea (cotidianul *Ziua*). De asemenea, Adunarea Generală a AZEC a înfiinţat trei comisii: Comisia de Etică şi Deontologie profesională, Comisia pentru Premiile AZEC şi Comisia pentru jurnalişti români de peste hotare.

La Adunarea Generală au fost prezenţi ca invitaţi Cezar Ion, preşedintele Asociaţiei Jurnaliştilor din România, Mihai Miron, preşedintele Uniunii Jurnaliştilor Profesionişti din România, şi Adrian Moise, vicepreşedinte al Uniunii Sindicale MediaSind, care au transmis mesaje de susţinere pentru noua asociaţie. Indira Crasnea, preşedinte interimar al Clubului Român de Presă, a transmis la rândul-i un mesaj.

Asociaţia Ziariştilor şi Editorilor Creştini din România (AZEC) este o organizaţie neguvernamentală autonomă şi apolitică. Organizaţia a fost înfiinţată în toamna anului trecut din iniţiativa lui Răzvan Bucuroiu, Răzvan Codrescu şi a Mihaelei Voicu (Ed. Sophia), cei trei alcătuind şi primul Consiliu Director al AZEC.

Asociaţia are ca scopuri promovarea valorilor profesionale şi morale în cadrul breslei ziariştilor creştini şi în media românească, "salubrizarea" segmentului cărţii religioase de producţiile îndoielnice şi de actele de piraterie intelectuală, precum şi stabilirea unui dialog cu Bisericile din România, pentru mai corecta informare a publicului. AZEC îşi propune şi organizarea unor cursuri de jurnalism creştin, acordarea de premii anuale pentru cele mai bune materiale de presă şi pentru carte religioasă, o bursă a locurilor de muncă în domeniu, dar şi asigurarea de consultanţă şi asistenţă pentru ziarişti şi editori, în cazul încălcării dreptului la liberă exprimare şi libertate de conştiinţă. *(C. T.)*

Textul acesta e o datorie de conştiinţă. El a început să germineze în mine cu vreo 25 de ani în urmă, în serile/nopţile când îl ascultam pe Paul Goma citindu-şi romanele la microfonul "Europei Libere". După '90, când, în sfârşit, a început să fie editat şi în România, i-am reîntânlnit amintirile, scrise negru pe alb, transpuse în concretul palpabil al hârtiei. Erau (sunt) acolo cu toţii, negrii şi albii, cei răi şi cei buni. Eugen Ţurcanu şi Gruenberg zis Nicolschi, Goiciu, Enoiu, dar şi mai recenţii (şi mai românii) Goran Gheorghe, Vasile Gheorghe, Nicolae Pleşiţă etc., etc. De cealaltă parte a baricadei: Ion Gănescu, Ferdinand Klapka, dar şi mai recenţii Ladea, Bedivan, Cristoiaica, Dâmboviceanu etc., etc. Listele nu sunt exhaustive. Cu siguranţă, voi fi uitat nume (mai) importante – şi dintre „negri", şi dintre „albi". Dar dacă îi ştiu pe cei amintiţi mai sus, e, în primul rând, meritul lui Paul Goma.

Cu o încăpăţânare şi un curaj atât de rare printre români (cel puţin, printre cei de la nord de Dunăre), Goma a scris letopiseţul terorii securiste, dar şi pe cel al reacţiilor stârnite de vitregia comunistă pe meleagurile noastre. De la rezistenţa pură şi simplă (nu cea „prin cultură"), până la trădarea la fel de pură şi de simplă...

Desigur, letopiseţul supără. El e oglinda curajului, dar şi a puţinătăţii noastre. Cu toate că se opreşte la anul 1977, citindu-l, vom descoperi originea unor grave inconsecvenţe şi trădări ale intelectualităţii româneşti de azi.

Să ne mirăm că mulţi nu sunt deloc flataţi de imaginea lor din oglindă şi doresc să o facă ţăndari? Când vine vorba de Goma, „liberalii" îşi dau mâna cu foştii propagandişti ai naţionalismului cu voie de la C. C.; oameni subţiri, intelectuali veritabili, scriitori cu talent şi influenţă împart aceeaşi tranşee (pardon – acelaşi şanţ) cu dulăi decrepiţi de teapa unor Pleşiţă, Burtică sau chiar Ştefan Andrei. Fiecare avertizează, se revoltă, se umflă în pene pe limba şi în stilul său. Generalul fost decorat de însuşi *De Gol*, ce contează câteva fire smulse din barba „de rabin" a unui legionar fascist? La alt post de televiziune, cu alte vorbe şi alt temperament, junele Nicolae Manolescu insinuează că Goma are 70 de ani, s-a ramolit, scrie aberaţii în jurnal...

Da. S-a ramolit. Şi are obsesii bolnăvicioase. Crede, scrie, spune că:

1) Ideologia comunistă, ca şi partidul care a pus-o în practică, este criminală, iar Securitatea, mâna înarmată a Partidului, nu a fost cu nimic mai prejos de mult hulitul Gestapo.

2) Basarabia e pământ românesc. Adevărul acesta a fost, este, va fi incomod. Şi nu doar pentru slavofili, dar şi pentru „europenizaţii" care au vrut, cu orice preţ, în N.A.T.O. şi în U.E.

3) Pentru a-şi înţelege istoria, românii trebuie să afle care a fost comportamentul evreilor basarabeni (nu al tuturor, dar al multor, al prea multor evrei basarabeni) în perioada 28 iunie-3 iulie 1940 ("săptămâna roşie").

Să le examinăm pe fiecare:

Ideologia comunistă n-a murit. Reziduurile ei otrăvite se regăsesc în mintea şi-n sufletul mai tuturor politicienilor, ca şi în ale multor, prea multor ziarişti... Încă mai vioi sunt foştii securişti. Fie că tânjesc demagogic după vremea „bunului patriot Ceauşescu", fie că au „năpârlit" şi au fost primiţi în partidele istorice, ei nu sunt deloc interesaţi ca românii să iasă din uitare.

Trecem mai departe. De fapt, nu trecem. Căci tot despre relaţia românilor cu propria istorie va fi vorba.

În 1993, s-a întâmplat să-l cunosc pe Andrei. Bun vorbitor de română, Andrei s-a prezentat drept „un student străin". Nu a trebuit să aştept prea mult pentru a afla de unde anume: din Uniunea Sovietică (atenţie: episodul datează din 1993; eram, deci, la doi ani DUPĂ dispariţia U.R.S.S.). Devenisem curios – fosta Uniune e mare... Tânărul recunoaşte sfios: din Chişinău. Până la ceasul acela nu întâlnisem basarabeni. Deşi referinţa la Soviete mă descumpănea, eram bucuros. Euforia a fost de scurtă durată. „Studentul străin" (de altfel, bursier al statului român) m-a readus cu picioarele pe pământ. Pe pământ sovietic. Bunica lui Andrei, moldoveancă curată, s-a pus în mijlocul drumului pentru a nu lăsa ajutoarele din România să ajungă în Respublică. Ei lăcrimau când pica un avion sovietic în Nagorno-Karabak. Ei nu-i vor pe români. În fond, America şi Australia vorbesc aceeaşi limbă şi nu vor să se unească, nu? Fiul *aparatcik*-ului din Moldova nu era sensibil la argumente de ordin istoric. În cazul lui, mancurtizarea reuşise.

Desigur, amnezia e întreţinută perfid şi legiferată prin tratate internaţionale. S-ar spune că patriotismul cu iz de ectoplasmă şi borş al d-nei Leonida Lari are menirea de a-i discredita pe basarabeni în ochii celorlalţi români. Şi reuşeşte din plin. La fel de pricepuţi în acest sens sunt şi acei bursieri de peste Prut care preferă să comunice între dânşii folosind limba rusă... Dar poate îi judecăm prea aspru, noi, românii ceilalţi, cei ce nu ştim pe pielea noastră cum e să te naşti şi să trăieşti într-o Respublică (ex)Sovietică...

Despre perioada 28 iunie-3iulie 1940, Paul Goma a scris *Săptămâna Roşie**, tom masiv, ce adună, pe lângă contribuţiile autorului, documente de arhivă şi relatări din presa vremii, toate având ca subiect isprăvile celor prea nerăbdători să trăiască în Respublică... O săptămână roşie nu doar din punct de vedere ideologic...

Fiii, nepoţii, complicii nerăbdătorilor de atunci au ţesut o conspiraţie a tăcerii în jurul celui ce-a îndrăznit să atenteze la statutul lor public – trecându-i de la „victime" la rubrica alăturată. Cu câteva îmbucurătoare excepţii, omerta funcţionează.

Paul Goma este – încă o dată – solitar. Cu riscul de a comite o barbarie lingvistică, aş spune că e MAI solitar decât în 1977. Acum 30 de ani, balaurul numit *political correctness* abia eclozase. Azi a crescut, iar barbariile pe care le pune la cale nu sunt (doar) de ordin lingvistic...

Marian STAN

---

*Cartea poate fi descărcată intrând pe www.paulgoma.com.

Dan Puric – Vocaţia Mărturisirii

Tinerii caută întotdeauna (conştient sau nu) pe acei oameni capabili să-i modeleze, să-i îndrume spre un anumit ideal. Fiecare generaţie îşi are liderii ei. În absenţa unui model, nu se poate vorbi despre o generaţie, fiindcă rolul modelului e de a revela *un orizont* pe măsura aspiraţiilor ei. În lipsa un astfel de orizont, generaţiile se succed fără rost şi fără idealuri. Aşa cum observa Mircea Vulcănescu, o generaţie nu-şi impune *singură* misiunea ei. Generaţia se „coagulează" în clipa în care i se imprimă o direcţie.

Fiecare generaţie îşi aşteaptă modelul, clipa ei de har. Atunci, energiile ei latente converg într-o direcţie creatoare. Am încercat deseori să-mi imaginez *ce se întâmplă* în clipa întâlnirii unei generaţii cu modelul ei formator. N-am reuşit niciodată să duc gândul până la capăt... Până când l-am urmărit recent pe Dan Puric într-o conferinţă cu tinerii. Şi mi-am zis că un astfel de om ar putea fi *conştiinţa* unei generaţii, având toate premisele pentru a deveni un lider, un model, un îndrumător de generaţie.

Întâi de toate, este un om suficient de tânăr pentru a fi „credibil" în ochii tinerilor. Tinerii i-au privit mereu cu oarecare neîncredere pe cei prea în vârstă. Dan Puric are o *priză* formidabilă la tinerii atraşi de spectacolul de idei în genere. Important e însă faptul că le revelează acestor tineri *valorile perene* ale tradiţiei creştine a neamului românesc. Valori pe care marea lor majoritate nu le-ar descoperi niciodată pe cont propriu. Fiindcă între generaţia dintre cele două războaie, de pildă, şi „generaţia 2000" a survenit o „fractură". În acest interval (deopotrivă temporal şi moral) s-a distrus în mod sistematic accesul *neîngrădit* al tinerilor spre valorile autentic româneşti.

Dan Puric are vocaţia mărturisirii valorilor, realizând un „liant" între reperele creştin-tradiţionale (pe care le cunoaşte în litera şi în duhul lor), şi „foamea" tot mai crescândă a tinerilor de noutate. Marea sa lecţie e aceea că valorile sunt mereu *actuale*, cu condiţia de a fi autentice. Numai pseudo-valorile se degradează şi se pierd...

Dan Puric ar putea fi „omul providenţial" pentru recuperarea acestor repere, de care tânăra generaţie are, mai mult ca oricând, nevoie. Dacă Dan Puric se va achita (sau nu) de o atare „misiune" (cu atât mai ingrată cu cât vocea lui e mai *singulară* în contextul actual), vom afla în următorii ani. Ar putea fi marele „rol" al vieţii sale! Până atunci, ne simţim martorii *privilegiaţi* ai unui fenomen ce tinde să ia amploare pe zi ce trece. Un reviriment necesar şi aproape *vital*, în contextul (atât de debusolant uneori) al integrării noastre europene.

Alexandru Valentin CRĂCIUN
(student)

cateheză despre CREAȚIONISM și EVOLUȚIONISM

De pe la jumătatea secolului al XIX-lea, prin lume a început să circule o ispititor de științifică teorie care susține pînă astăzi, cu diferite așezări, că lumea a apărut *din nimic* și *prin nimic*. Un vid adimensional indefinibil a provocat, fără cauză și fără scop, o existență pluridimensională infinită. Teoria mai spune că, după ce lumea materială moartă a acestui atît de potent nimic a apărut, ea, rodul nimicului, a făcut așijderea nimicului, adică a plămădit la întîmplare o formă de existență superioară, anume viața. Se susține că, în continuare, viața a făcut și ea la fel, adică din inferior a făcut superior, din simplu complex, din neinteligență a mers pînă la genialitate, fără nici un plan, fără determinare exterioară, ci în pofida factorilor exogeni, dar neîncetat progresiv, cu salturi calitative de la o categorie la alta (categorii dintre care intermediarii au dispărut fără urmă).

De cînd evoluționismul și-a făcut loc între evoluați și neevoluați, lumea balansează între două tendințe la fel de proaste: ignorarea evoluționismului și ignorarea creaționismului. Or, spre a nu fi credinciosul – care nu e specialist nici în biologie, nici în filosofie ori teologie – ispitit cine știe cum de "neștiința" sa, el trebuie să caute astăzi la măsura științifică a evoluționismului față de creaționism.

Mai întîi trebuie spus răspicat că, în cazul în care declararea credinței creștine maschează comoditatea rațională a insului de a se informa, după putere, fie și numai la nivelul "culturii generale", despre temeiurile creaționiste și evoluționiste, declarația aceasta nu este virtute, ci vină.

Pe de altă parte, încă și mai mare vină au cei care opresc pătrunderea oricăror argumente științifice creaționiste în școli, ci prezintă evoluționismul nu doar cu ascunderea părților lui slabe, ci și ca singura teorie științifică în domeniu. Astfel de lucrări săvîrșite astăzi sînt din aceeași categorie cu cele de la începuturile evoluționismului, cînd, de pildă, s-a înlocuit mandibula unui craniu de maimuță cu una umană, ca să se poată pretinde că s-a găsit dovada intermediară a evoluției! În mod esențial, știința presupune onestitate, iar înșelăciunea și tirania indică slăbiciunea argumentului și imperfecțiunea teoriei.

Se poate constata că acum marea majoritate a biologilor sînt evoluționiști. Însă există și creaționiști convinși și foarte riguroși din punct de vedere științific, iar simplul fapt al majorității nu este garanția corectitudinii. În afară de Charles Darwin, biologia nu are oameni de știință cu nume la fel de sonore, nici de creaționiști, nici de evoluționiști, care să fie recunoscute de oricine. Dar sînt mulți alți savanți din acea vreme și mai de apoi care au fost creaționiști convinși, dintre care celebri sînt lordul Kelvin, fizician, Louis Pasteur, biochimist și bacteriolog, și însuși Einstein. Nicolae Paulescu, descoperitorul insulinei, a fost și el un savant creaționist. De fapt, cu puține excepții, toți oamenii foarte inteligenți – mai cu seamă inteligenți în acea măsură de la care se definește genialitatea – au declarat credința lor în Dumnezeu. E de notat că după moartea lui Einstein nu s-au făcut în știință descoperiri care să consolideze evoluționismul, unii susținînd chiar contrariul, respectiv că, din unghi științific, demonstrația s-a șubrezit de atunci încoace.

Prin urmare, cel care socotește că Dumnezeu a făcut cerul și pămîntul, adică lumea nevăzută și pe cea văzută, iar mai apoi toate cîte sînt în lumea noastră, nu are a se teme că acesta este neapărat rodul unei superstiții sau al unei gîndiri rudimentare și precare, deoarece nu numai ei sînt în această situație, ci și unii dintre cei mai însemnați savanți și mai străluciți gînditori moderni.

Creaționismul se întinde de la creaționismul biblic pînă la evoluționismul teist. Creaționismul bibilic acoperă toate demersurile celor care acceptă ipoteza creației divine în forma definitivă a existențelor, demersuri care se rezumă la a emite teorii despre starea de fapt constatabilă științific și exclud speculațiile contrare referatului biblic al Facerii. Evoluționismul teist este eticheta pentru susținerile că Dumnezeu a făcut ca ființele pămîntești să *evolueze* unele din altele.

Nu vom trece în revistă argumentele creaționiste împotriva evoluționismului, deoarece pe tărîm științific lucrurile se complică pînă la a nu mai putea fi urmărite și, cu atît mai puțin, susținute de nespecialiști. Totuși vom menționa cîteva dintre cele ce fac cu putință asumarea ideilor creaționiste în forma biblică, întrucît, la urma urmei, ca în orice alt domeniu în care nu toți vom fi fiind *specialiști*, avem totuși posibilitatea alegerii uneia dintre variantele care, dezvoltate de *specialiști*, sînt verificabile măcar în parte cu propria noastră grilă de înțelegere. Ba chiar este o datorie să ne informăm și să cugetăm, după putere, la astfel de lucruri, căci ar fi păcat să dăm credit evoluționismului doar pe criterii de tipul asemănării între om și maimuță, sau să permitem ideilor evoluționiste să ne submineze credința creștină.

De pildă, se întîmplă ca multora să le fie greu să așeze în tabloul înțelegerii personale împrejurarea că, după socotelile geologilor, globul pămîntesc pare să fie mult mai bătrîn decît după socotelile biblice. Dar ce ar fi spus oamenii de știință dacă l-ar fi văzut pe Adam a doua zi după facerea sa de către Atotțiitorul? Biblia arată că Adam a fost făcut de Dumnezeu om adult, iar Tradiția spune că ar fi fost ca de treizeci de ani, de vîrsta pe care Hristos, Noul Adam, o avea cînd a început lucrarea Sa. Deci dacă, fiind făcut Adam ca de treizeci de ani, ar fi fost văzut de omul de știință a doua zi după facere, acesta n-ar fi zis: "Iată o ființă omenească în vîrstă cam de o zi!", ci: "Iată o ființă omenească în vîrstă cam de treizeci de ani!". Tot așa, geologul spune despre pămînt că are mai multe miliarde de ani, dar aceasta este o înșelare, căci Dumnezeu a creat lumea văzută într-o plinătate care nu e istorică și de aceea nici nu mai poate fi percepută în istorie.

Mult mai greu e de înțeles cum se poate ca fenomenul evoluției să sfideze ceea ce în fizică se numește *principiul al doilea al termodinamicii* și care, fără excepție, se verifică prin aceea că în lumea materiei toate sînt supuse stricăciunii și declinului, iar nu îmbunătățirii și progresului.

Studiul fosilelor nu a reușit să producă nici măcar un singur exemplu de tranziție evoluționistă. Adică nu există nici un intermediar fosil între speciile despre care evoluționismul susține că au apărut unele din altele, deși există nenumărate fosile atît din vremea "apariției" speciilor "superioare", cît și din vremea "apariției" speciilor "inferioare". Dimpotrivă, stadiul fosilier indică apariția *simultană* a speciilor. În schimb, există cîteva celebre fraude și erori ale unor evoluționiști în legătură cu fosile date sau luate drept "veriga lipsă dintre om și maimuță".

Presupunerile evoluționiste au mari dificultăți. Însuși Darwin recunoștea că este o absurditate de cel mai înalt grad să se susțină că ar fi apărut prin evoluție organe cum e ochiul, care presupun dezvoltarea combinată a atît de multor părți care funcționează împreună.

Poate că unora dintre creștini le este greu să accepte că toți oamenii îi au strămoși pe Adam și Eva, fiind dispuși să "cedeze" și să admită că mai mulți indivizi făcuți de Dumnezeu au contribuit la umplerea pămîntului. Însă amprenta genetică a oamenilor indică faptul că toți au strămoși un același bărbat și o aceeași femeie. Genetica dovedește că acești doi strămoși au putut avea înscrise în ei caracteristicile tuturor raselor care au ieșit din coapsele lor, rase care, din punct de vedere științific, s-au putut separa în timpul pe care Tradiția îl indică de la Facere încoace.

Specificul genetic al fosilelor umane foarte vechi indică pînă și catastrofa diluviană, căci oamenii de astăzi nu sînt purtătorii tuturor caracteristicilor genetice ale unei populații despre care fosilele arată că a existat pe pămînt doar pînă la un moment dat. Genetica dovedește că între cei de astăzi sînt descendenți ai lui Noe, dar nu și descendenți ai unchilor și mătușilor lui.

Argumente de tipul acesta sînt multe, iar discuțiile între evoluționiști și creaționiști sînt foarte serioase, așa că, cel puțin pentru asta, nimeni nu poate să pretindă că a crede că Dumnezeu le-a făcut pe toate *așa cum sînt* ar fi o idee inadmisibilă ori "depășită". Nu e o prosteală de babe, ci o ipoteză cu care se poate opera – și se operează – inclusiv *științific*. Dimpotrivă, se poate face demonstrația că evoluționismul este o speculație care nu respectă rigorile științifice.

Dar mai important decît aceasta este că textul biblic al Facerii, de la care pleacă și ideile creaționiste creștine, nu numai că nu este exclus de constatările biologice, geologice și ale altor științe, ci că acest text este singura explicație care furnizează legături coerente între aceste constatări.

În evoluționismul "clasic", presupunerea caracterului creator al *nimicului* obligă și la presupunerea unor ulterioare intervenții determinante ale *nimicului* fără de care, în foarte multe momente, *nimic* nu ar mai fi fost posibil. Or, din *absurdul reducerii la nimic* rezultă că, dimpotrivă, *nimicul* este *ceva*. Însă acestea nu sînt ale biologiei, chimiei, fizicii ori geologiei, ci ale filosofiei și teologiei.

Rînduiala vieții nu este doar *ceva*, ci este Însuși Adevărul, iar pentru ajungerea la Acest Adevăr există o strîmtă poartă duhovnicească spre care teologia poate desluși calea cea dreaptă.

Un Miguel de Unamuno scria că cel căruia rotirea stelelor din cer îi miroase numai a materie, acela se miroase pe el însuși. Or, noi, oamenii moderni, sîntem în pericol să devenim purtători tocmai de astfel de duhniri, pentru că, în cădere, expuși pericolului *involuției*, ne luăm uneori libertatea de a nu cunoaște ceea ce, fiind arătat în făpturi de Însuși Dumnezeu, se poate într-adevăr cunoaște.

Lucian D. POPESCU

Repere bibliografice: Biblia, *E.I.B.M.B.O.R., Buc., 1988; Pr. Gheorghe Calciu*, Rugăciune și lumină mistică, *Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000; Oana Iftime*, Introducere în antievoluționismul științific, *Ed. Anastasia, Buc., 2003; Henry M. Morris, Gary E. Parker*, Introducere în știința creaționistă, *Ed. Anastasia, Buc., 2000; Ierom. Serafim Rose*, Cartea Facerii, crearea lumii și omul începuturilor, *Ed. Sophia, Buc., 2001; A. E. Wilder Smith*, Man's Origin, Man's Destiny, *Bethany House Pub, 1975.*

www.punctecardinale.ro
e-mail: ligia@punctecardinale.ro
PUNCTE CARDINALE S. R. L.
cont: B. R. D. Sibiu RO48BRDE330SV02146903300
ISSN: 1223-3145

Gabriel CONSTANTINESCU (director), Răzvan CODRESCU (redactor șef),
Demostene ANDRONESCU (redactor șef-adjunct),
Ligia BANEA (secretar de redacție), Marcel PETRIȘOR (redactor)
Adresa Redacției: 550399 SIBIU – Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 0269/422536

Tehnoredactare computerizată
PUNCTE CARDINALE
Tipar: Masib S.R.L